

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵՐՈՒԹԱԿԱՆ ՇԱՐՔԱԹԵՐ

Օրերի շեժ

Սպասելով նոր մակընթացությունների

Տեսաբանները կարող են հասասել համաժողովրդային զանգվածային շարժումները ունեն իրենց մակընթացության ու սեղանվածության ժամերը, անսխալ լինելով ժամերը: Մեկը մյուսին հաջորդում է որոշակի դարձրակաճումներով:

Դեռևս 2019 թվականին այս սյունակում գրվել էր, որ Նիկոլ Փաշինյանը, նրա հովանավորներն ու հետևորդները այս ժողովրդից խլեցին կրկին մակընթացելու հաջորդ դաշինքը 2018-ի իրենց կեղծ, փուչ եւ ի վերջո կործանարար շարժումով, որը անանթաքար կոչեցին «թավեյա»: Այդ թվականին դժվար էր անուշաբույր կանխագուշակել, որ այդ մակընթացությունը այսօրիսի էլ այսօրվան կործանարար կլինի մեր դեմքի վրա ու ժողովրդի համար, սակայն կարելի էր կանխատեսել, դասելով երկրի կառավարման, արտաքին ու ներքին քաղաքականության, դաշնային կառավարման, դատական համակարգի, սննդամթերքի և հասարակական հարաբերության մարզերում արձանագրված ձախավեր գործողություններից, որ մեր դեմքի վրա գնում է դեղի անորոշություն:

Անորոշությունների մառախուղը դառնվեց ավելի ուշ, 2020 թվականի նոյեմբերի 9-ին: Պատերազմի հաղթական ավարտի մասին 44-օրյա ժողովրդային հաջորդած այդ ստորագրուցիչ, անձնասպանական համաձայնագիրը, ստորագրված բոլորովին գաղտնի դաշնային ժողովում (ռուսական խաղաղադաշտի ուժերի սեղանակալու ճակատային գծերում՝ սկսվել էր նախորդ օրը, նոյեմբերի 8-ի գիշերը), կարող էր համասարած եւ արդարացի ընդվզման դասձառ դառնալ, ինչը չեղավ, քանզի, ես մի աղաչույց, ընդդիմադիր խմբավորումները, գեթ դրանց ղեկավարները, որոնք անուշաբույր սեղանակ էին ռազմական գործողությունների ձախող ընթացից, դասձառ չէին այդպիսի ընդվզմանը: Մարդը, որ իբրեւ գերագույն էր գլխավոր հրամանատար սահմուլ էր սվել դասձառվելու եւ ստորագրությամբ հասասել դաշնային, ոչ միայն շարժումներով էր նստել աթոռին, այլև մուսուլման էր գալիս՝ դեռ չզոհված, բայց զոհվելիք զինվորներին փրկած լինելու փրկչական հոխորհանքով:

Չլաված, չստանված վիճակ, որի գազը բաց թողնվեց հրաժարականի՝ ի վերջո աղաչույցով դադարեցրել, որին միացան հոգեւոր, նախագահական, նույնիսկ զինվորական բարձրագույն մարտիմները: Իսկ ընդդիմադիրները, դեռևս չկազմակերպված, կորցրին արդարադատության առիթը:

Երկրորդ առիթը կորցրեց մինչ այդ արդեն կազմավորված ընդդիմությունը, որն ընկավ Նիկոլի հերթական ծուղակի մեջ ու մասնակցեց 2020 թ. հունիսի 20-ի խորհրդարանական ընտրություններին, որոնք, նույնպես այս սյունակում, բնութագրվել են իբրեւ «մեղակցային ընտրություններ»:

Ընդդիմությունն ընկավ ծուղակ ու լեզիսիմություն շնորհից Նիկոլին ու նրա «ոչ»-ակներին, որոնք կուռ շարժումով ու բուլբուլիկյան կարգադատությամբ ահա 4 տարի շարունակ վավերացնում են յուրաքանչյուր նախագիծ ու որոշում, լիցավորված ռոբոտների:

Համենայնդեպ, ընթացիկ տարվա ապրիլին բարձրագույն մակընթացության ալիքը: Արթուր Վանեցյանի նստացուցային հացադուլը ռեզուլտեց շատ արագ: Հաջորդեց, Արթիլի 24-ին նախորդած գիշերը, զախեղով ու հոծ բազմություններ հզոր եթը, որին, սկսվում էր, կիսազորեց վճռական ֆայլերը: Լաոն իսկապես զարթնել էր: Լաոն դասձառ էր ամեն ինչի: Լաոն վճռական էր հեռացնելու Նիկոլին: Լաոն վճռել էր կանգնեցնել թուրքի առաջխաղացումը Սյունիքում, Վարդենիսում, Երասխում եւ այլուր: Լաոն, այսինքն զախել զոհների եւ աղջիկների հրաժարի սերունդը չէր վախենում մեկ օրից մյուսը ոսկիակներից միլիցիայի վերածված կասաղի, բայց ոչ մորՖեսիոնալ ուժերի սասկազուցող բռնություններից, անօրինականություններից: Այդ սերունդը, որը հայրենիքի դաշնայնության գոհասեղանին դրել ու կորցրել է իր հազարավոր ընկերներին, չէր ուզում ամբողջ անարժանապատիվ կյանքով: Նա դաշնայնություն էր իր աղաչույցի համար, միայն այս հողում, բայց ոչ միկոլիսանում: Գործադուլ, դասադուլ, ֆաղափացիական անհնազանդության ցույցեր եւ գրեթե ամենօրյա համահավաքներ ու երթեր, երթեր ու երթեր: Շուրջ 50 օր: Բայց...

Սըրֆինգի (surfing) մասնագետներն ստում են, որ մակընթացության ժամանակ իրար հաջորդող ալիքները համարժեք չեն, հավասար ուժգնություն չունեն: Վարդենիս սըրֆերները գիտեն ֆանիերորդ ալիքին սղասել՝ ավելի բարձր զագաթին մագլցելու եւ այնտեղից ավելի հեռու թռիչք կատարելու համար:

Ընդդիմության մեջ այդպիսի վարդենիս չկային կամ նրանց առիթ չհասնում էր: Երկրորդ, դեկավարներն աշխատեցին առանց հոգնելու, անխնայ, անդադար, օրուգիշեր, սակայն թույլ սվեցին ճակատագրական մի ֆանի սֆայ: Նախ՝ հարվածը կենտրոնացրին Նիկոլի վրա, փոխանակ թիրախավորելու նաեւ նրա «սոցիալիզմի» կամ «դարկերին», ֆանի կամենում էին խնդիրը լուծել միայն օրենսդրական ճանապարհով: Երկրորդ՝ նրանց ուշադրությունը միշտ սեւեռված մնաց ցուցարար-հետևորդների ֆանակի վրա այսպես կոչված «կրիսիկական զանգվածի» վրա, մոռանալով, որ սեյսմոլոգիական մեր ժամանակները բաց են արթեր 1998-99-ի համաժողովրդական կենսամիլիոնանոց հավաքների եւ նույնիսկ 1918-ի՝ ավելի բազմամարդ հավաքների օրերից: Սոցալիզմ՝ որ 50-օրյա հավաքներին մասնակցողների եռադարձակ ու ֆառադարձակ կակնդեհ հետեւում եւ հեռավոր մասնակցում է ընդվզման շարժումներին: Հետևաբար, երրորդ՝ նրանք ձեռնարկեցին բաց թողնելու Ընդդիմությունից ժողովրդի վերածված լինելու դաշինքը: Ընդդիմությունն այլևս իշխանությունն էր եւ է՛, ընդդիմություն՝ ընդդեմ ժողովրդի:

Անփառունակ եղավ Շարժման ավարտը, եթե կարող ենք ավարտ կոչել ներկա հանգրվանը: Նիկոլին ու նիկոլիզմը անդրվելի են, նաեւ ֆառադարձակ օտարերկրյա բարեկամների եւ թեմամիների: Հենց դրա համար էլ լինելու են նոր կամ նորագույն շարժումներ, Ասված մի՛ արասցե՛՝ ոչ խաղաղ:

Սղասենք նոր մակընթացությունների:

ՀԱՄԱԳ ԱՎԵՏԻՔԱՆ

Արդե՞ջանը նոր այցեքարտով է մարտնչում Երեւանի դեմ՝ Բաքվի Գրիգոր Լուսավորիչ հայկական եկեղեցին հակադրելով Կոնդին

2022 թվականի մայիսի 20-ին «Ազգ»-ում ծանուցել ենք, որ մարտին Բեռլինում լույս է տեսել գերմանացի թուրաբան, Արդե՞ջանի մշակութային ժառանգության ամխոն գաղափարի ղեկավար Միքայել Ռայնհարդ Հեսսի (Michael Reinhard Hess) «Շուշիի ժառանգությունը. Արդե՞ջանի մշակութային մայրաքաղաքի դասնությունն ու զարգացումը» գիրքը: Հեղինակն անուշաբույր նախընտրել է ֆաղափ անվանման արդե՞ջանական ձևը: Հետո այս հրատարակությամբ «վկայում է», թե «Շուշիի արդե՞ջանի ժողովրդի ժառանգությունն է ոչ միայն միջազգային իրավունքի եւ ֆաղափական ստանկեցից, այլև՝ իր գրական, մշակութային եւ ազգագրական հեղինակը»: «Ազեթաջի» հուլիսի 5-ի գերմաներեն տարբերակից տեղեկանում ենք, որ Արդե՞ջանի փախսականների եւ տեղահանվածների հարցերով զբաղվող կոմիտեին գրի շնորհանդեսն է կազմակերպել Բաքվում:

Ուխտագնացութիւն՝ Արցախ

ՄԵՐԱԿ ՅԱԿՈՒԲԵԱՆ

«Չարթուն»-ի դասախոսնաւ խմբագիր

«Ազատագրական շարժում»-ի մեր գիտակիցներուն հետ 1-3 յուլիս 2022-ին եռօրեայ ուխտագնացութեան մը մասնակցեցայ դէպի Արցախ՝ զօրակցելու տեղւոյն հայութեան, յասկառէս՝ Բերձորի ու Աղանոյի, եւ ընդհանրապէս բոլոր հայկական բնակավայրերու հայրենակիցներուն կողմէն ըլլալու այս օրհասական դասին :

թեմային:

3) Ինչն՞ Գայասանը կը շարժուի, երբ երեք տարիներու ընթացքին դէպքերը երեք տարիներու վերաբերեալ եւ ոչ թէ բուն երթուղին կառուցել:

4) Ի՞նչ միտք ըլլայ Լաչինի միջանցքին վրայ գտնուող հայկական բնակավայրերու, ներառեալ՝ Բերձոր ֆաղափ բնակիչներուն ճակատագիրը: Գայասանը միտք դասձառնէ՞ արդե՞տ բնակիչներուն կեանքը, եթէ ռուսական խաղաղադաշտները դուրս գան Արցախէն:

5) Գայասանէն Արցախ կազմուող արդե՞տ ֆաղափ Լաչինի միջանցքով եւ արդե՞տ Լաչինի միջանցքէն հրաժարելու դաշնային, Ազրբայձանը չի՞ վերացնել կազմուող եւ իր կողմէն կազմուող չաղափակ Արցախը, հետագային գայն իրեն կախման մեջ դադարելու եւ տարածները իւրացնելու նպատակով:

6) Արդե՞տ միւս ճանապարհը ունի՞ այն անվանագրութիւնը (օրինակ՝ այլ դիրքեր թիրախաւորում այդ ճանապարհով երթելու դիմումներուն), ինչն այսօր ունի Լաչինի միջանցքի ճանապարհը:

7) Արդե՞տ միւս ճանապարհը անելի դժուարանցանելի չէ՞, քան Լաչինի միջանցքի ճանապարհը:

Այս հարցերուն անելի մօտէն ծանօթանալու, ինչպէս նաեւ խախտուելու ու սասար հանդիսանալու համար տեղւոյն հայրուհիներուն, «Ազատագրական շարժումը» ծրագրեց ներկայացուցչական խումբով մը այցելել Արցախ՝ անցնելով Բերձորէն ու երջակայ գիւղերէն եւ մի ֆանի օր շուրջ Արցախի մեր հայրենիքը:

Կառուցուող նոր ճանապարհը կը շրջանցէ Լաչինը...

Հետևաբար, եթէ այն լուրերը ճիշտ են, որ մօտ օրերու Լաչինի միջանցքը, ներառեալ՝ Բերձոր ֆաղափը եւ միւս բնակավայրերը միտք յանձնուին Ազրբայձանին, աղա շարժ մը հարցեր կը ծագին, որոնց դասախոսները Գայասանի իշխանութիւններէն դէպքեր է ակնկալել:

1) Յայտարարութեան 6-րդ կէտին համաձայն դէպքեր ըլլայ նաեւ Գայասանի համաձայնութիւնը: Գայասանը իր համաձայնութիւնը տալով է արդե՞տ, որ այդ նոր ճանապարհը փոխարինէ Լաչինի միջանցքին: Եթէ տալով է, աղա ո՞ր դաշնային տարածք անձը տալով է գայն եւ ե՞րբ:

2) Ինչն՞ է Գայասանը համաձայնել, որ Լաչինի միջանցքով չանցնող այլ երթուղի մը հաստատուի, այսինքն երթուղին անցնի Լաչինի միջանցքէն դուրս գտնուող այլ տարածքով, ի հակասումն յայտարարութեան ռուսական

մակիցներուն հետ, ունենալ մասնագիտական հանդիմումներ եւ այցելել սրբավայրեր:

Օր առաջին

Ուխտագնացութեան առաջին օրը «Չարթուն» ազգային-ֆրիսոնէական կուսակցութեան նախագահ Արա Չոհրապետան, Գայասանի Փաստաբանական դաշնային նախագահ Սիմոն Պաղայեանի, փաստաբանական համայնքի շարժ մը անդամներուն եւ Ազատագրական շարժումին համահիմնադիր եւ անդամ մեր գիտակիցներուն հետ եղանք Բերձորի Սուրբ Համբարձման եկեղեցին, ուր տեղի ունեցաւ յանդասարանից փոքրիկ համերգ եւ ազգային դարուսուցում «Ազատագրական շարժումին» անդամ Գագիկ Յարութիւնեանի կողմէ եւ մասնակցութեամբ տեղւոյն բնակչութեան:

ՅԱԿՈՒՄ ՄԻՔԱՅԵԼԵԱՆ

Ի՞նչ կայ, չկայ...

Ծանօթ օրհորդ մը Հալեթէն զանգահարեց անցեալ օր եւ ըսաւ՝ Երեւան միտի գանձ, հիւրանոցը աղանդակած ենք, օդանաւի տոմսն ալ աղանդակած ենք, բայց դեռ չենք վճարած, ի՞նչ կ'ընեն, գա՞նձ, թէ վազ անցնինք:

- Ինչո՞ւ համար վազ միտի անցնինք:
- Կըսեն զայնքան ինքնաբերական, մենք ալ կը վախճանք կոր, գանձ, ու յանկարծ զայնքան սկսի ու վարեցնանք վերադառնալ: Ըսինք քեզի հարցնենք, դու ինչու ես այլեւս, անցածն-դարձածն լուր կ'ունենաս, անկեղծօրէն ըսէ, ի՞նչ է վիճակը:
- Յարգելի տղայիս, դու 50 Cent-ը կը ճանչնաս:
- Ֆիֆթի սենթը կէս տար չէ՞, զիստեմ որ տար քան իջեր է, ամա...
- Տղա՛րդ քան իջեր է, ամա ժողովուրդին բանսիրտը բարձրացեր է:
- Խէ՛ր, ինչո՞ւ ճնշումնիս բարձրացեր է, տա՛նք:
- Չէ, ի՞նչ տա՛նք, ֆիֆթի սենթն...
- Բան չեմ հասկնար կոր.
- Ինչո՞ւ, է՛ս բան կը հասկնամ կոր. մտիկ ըրէ, քեզի զայնքան ներկայացնեն, ինչու ես որ է: Ուրեմն՝ այս Ֆիֆթի սենթը ամերիկացի երգիչ մըն է, այս ամսու 1-ին «Հրազդան» մարզադաշտին մէջ...
- Երգիչ է կ'ըսես... «Հրազդան» մարզադաշտը ֆուտբոլի դաշտ չէ՞, այդ մարդը ով է նե՛ ֆուտբոլի միտի խաղալ:
- Չէ, ճանս, չէ, մտիկ ըրէ, այդ մարզադաշտին մէջ երգահանդէս տուած է, տոմսին գինը... Բոլոր հանդիսատեսացիք Վալիում, Լէկոթան, բան մը կ'ա՛ն... հաս մը կ'լլէ, որ Կոֆ չըլլաս... այս երգահանդէսին տոմսին գինը 30.000-էն 300.000 հայկական դրամ է, այսինքն՝ ամենաաւան ամսը 75 տար է, ամենաաւան ալ 750 տար... լսեցի՞ր...
- Ի՞նչ կը խօսիս կոր, քեզի լուրջ բան մը հարցուցինք, կասակի աղի:
- Չէ, չէ, կասակ չէ, եւ հետաքրքրական ալ այն է, որ մարզադաշտը հազարաւոր հանդիսատեսներով լեւի-լեցուն եղած է:
- Մեղայ Աստուծոյ, մեղայ... Հոս դրոշմը մը սնորհին ամսական աշխատավարձը 75 տարի չի հասնիր... Այսօր դրամ ուրեմն ժողովուրդին փոխ...
- Ի՞նչ զայնքան, ի՞նչ բան, դեռ ասի բացառիկ երեւոյթ է ըսենք, հաղա եթէ գաս ու Ֆրանսայի Վերսայի զայնքան յիշեցնող հարսանեկան սրահներն ու ճաշատեսակները տեսնես, միմ-միւրը զերգազանցող կահաւորումով, յարգարաններով, ճաշատեսակներով... ու անոնց յաճախորդները... Ուստիս ու ամսական հետ տղա ալ կը հոսի: Պատերազմ եղեր... ամառանցները լեցուն, զբօսավայրերը լեցուն, սուփրոմարֆէները լեցուն, կեանքը կեանք: Դու ինչու ես զիստեմը հարցուր, վարձերը հարցուր, տա՛նք ջերմաստիճանին հետ՝ անոնք ալ բարձրացան:
- Հաղա, ուրեմն սո՞ւս տարածալուստիներն են, որ Աստուծոյն կը ստանան:
- Սուս չէ, Աստուծոյն կը ստանան, Արցախի ու սահմանային գիւղերու բնակիչները ճազնաղի մէջ են, բայց Երեւանը քեզի մէջ է: Մենք ասանկ կը յարթենք ճազնաղին: Ես Աստուծոյնի նախագահին տեղ ըլլամ՝ ջղայնութենէ կը ճայթիմ, ամէն օր զայնքանի տառապանքի եթէ իր ժամանակները չընդունի Հայաստանը, իսկ Հայաստանը ի՞նչ:
- Ուրեմն վախճանալի բան մը չկայ, եթեմ ալ այդ տոմսերուն դրամը վճարեն:
- Հալեթ-Երեւան-Հալեթ օդանաւի տոմսը քանի՞ է:
- Այդ ձեռք Ֆիֆթի սենթին լուրջն ուղեւոր տոմսին կէս գինը:
- Հայաստանը համաշխարհային մակարդակի միտի հասցնեն, ինչքանի՞ս զայնքան է որ: Դեռ անցեալները Եւրոպայի բնակչութեան միջինը մեր մօտ եղան, անցան միջազգային խորհրդակցողով կայ Երեւանի մէջ, մասնակցութեամբ աշխարհի Նոթելեան մրցանակակիրներու... Չորս տասն, զորը խոստովանին... Այս բոլորն զուգահեռ ընդդիմադիր կիրքեր փչ մը հանդարտ են, գոնէ փողոցէն փոխադրուած են Ազգային ժողով, ուր զայնքան զգուշացնեն ու հրաժարականներ տեղի կ'ունենան:
- Կրցա՞յ գաղափար մը տալ այստեղի վիճակին մասին: Եկուր, աչքովդ տես թէ ինչ կայ, չկա: Ամէն ինչ կայ, բացի...

Արքեպիսկոպոս Գրիգոր Արքեպիսկոպոսի այցը Թեհրան

Արքեպիսկոպոս Գրիգոր Արքեպիսկոպոսի այցը Թեհրանի մասին թուրքական լրատվականների փոխհարցումները

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԿԵՔԵԼՅԱՆ

Իրանում ՀՀ նախկին դեսպան

Արքեպիսկոպոս Գրիգոր Արքեպիսկոպոսի այցը Թեհրան կասարած այցելության առիթով, որը տեղի է ունեցել հուլիսի 4-ին, Իրանի ԱԳ նախարար Ամիր-Աբդոլլահիան իր թվիթերյան էջում գրել է. «Երբոր» Ձեյիում Բայրամովի հետ զրուցել ենք կարևոր ու բարեկամական հարցերի շուրջ: Քննարկվել են երկրորդ, սարածաբանային ու միջազգային բնույթի հարցեր: Ընդգծվել է սարածաբանական հարցերի սկզբունքային ու ինֆինիտային նկատմամբ հարգանքի հիման վրա Ղարաբաղի խաղաղ կարգավորման հարցը»:

Սակայն մեզ հայտնի չէ, թե Արքեպիսկոպոսի այցը լուծված համարող երկրի արտգործնախարար Բայրամովը ինչու է արձագանքել սարածաբանական հարցերի սկզբունքային ու ինֆինիտային նկատմամբ հարգանքի հիման վրա Ղարաբաղի խաղաղ կարգավորմանը վերաբերող նախարար Ամիր-Աբդոլլահիանի թվիթերյան գրառմանը:

Ամիր-Աբդոլլահիանը նաև հայտնի է՝ «անցնող տարի ամիսների ընթացքում Թեհրանում ու Բախում կարողացել են հաղթահարել թուրքական լրատվականների փոխընդհանրությունների հարաբերությունների հարաճումը զարգացման փուլ»:

Տղապորտությունն այնպիսին է, որ իրոք, Թեհրանում ու Բախում կարողացել են հաղթահարել 44-օրյա զանգվածային հետևանքով երկրորդ հարաբերություններում ի հայտ եկած թուրքական լրատվականների փոխընդհանրություններից է համարվում Ձեյիում Բայրամովի համար ԻԻՀ նախագահ Ռայիսիի եւ մեջլիսի խոսնակ Ղալիբաֆիի հետ նախատեսված արտոգրական զրուցումները: Եվ քանի որ Թեհրանը Հայաստանի ու Արքեպիսկոպոսի հետ հարաբերություններում մեծապես փորձել է զիջողական արտոգրական լրատվականներից է իր համարվում: Սակայն, սնտեսական ծրագրերի իրագործման համար ձեռ-

հույսերի 4-ին Թեհրան այցելած ՀՀ ԱԳ նախարար Արարատ Սիրադյանի օրակարգում ԻԻՀ նախագահ Ռայիսիի հետ հանդիպումը չնախատեսվելու փաստը:

Թուրքական լրատվականների փոխընդհանրությունների փոխընդհանրությունների հարաբերություններում մասի՞ն է արդյոք վկայում նաև ԱԳ նախարարների մարտնչական Թեհրանում անցկացվող Թուրքիա-Իրան-Արքեպիսկոպոսի հանդիպումը անցկացնելու շուրջ ձեռք բերված դաշմանակարգությունը:

Հիշեցնենք, որ այս ձեռնարկով վերջին հինգերորդ հանդիպումը տեղի է ու-

նցել 2017 թվականի դեկտեմբերի 17-ին Բախում, իսկ առաջինը՝ 30 տարի առաջ՝ 1992 թվականի ապրիլի 16-ին, Իրանի Արեւմտյան Արտաքաղաքական նախարարի վարչական կենտրոնում Ուրմիա քաղաքում՝ արտգործնախարարներ Ալի Աբբաս Սալեհիի, Էլմար Մամեդյարովի եւ Ահմեդ Ղալիբաֆիի մասնակցությամբ:

1992թ. տեղի ունեցած Իրան-Հայաստան-Արքեպիսկոպոսի ձախողված եռակողմ հանդիպումից հետո Իրանական կողմը մեծապես ցանկություն էր հայտնում հարեւան երկրների մասնակցությամբ տարբեր ձեռնարկերի եռակողմ եւ բազմակողմ հանդիպումներ կազմակերպել, ինչը, սակայն, տեղի չէր ունենում կողմերի անհամաձայնության շարժառույթով: Առաջին եռակողմ կազմակերպվել էր ԷԿՕ-ի՝ սնտեսական համագործակցության սարածաբանային կազմակերպության ծրագրակներում, հետաքրքիր այն համարվում էր սնտեսական բնույթի եռակողմ համագործակցություն: Սակայն, սնտեսական ծրագրերի իրագործման համար ձեռ-

վորված այդ եռակողմը հետագայում իր բովանդակությունը հարստացրեց նաև ֆաղափական հարցերով: Եվ քանի որ Ամիր-Աբդոլլահիան իր գործընկերոջ՝ Բայրամովի հետ կազմակերպված համատեղ մամուլի ասուլիսի ժամանակ Թեհրանում նախատեսվող Իրան-Թուրքիա-Արքեպիսկոպոսի եռակողմ հանդիպման լուրը հայտնվեց անմիջապես հետո անդադարձա՛վ նաև Իրանում անցկացվելիք 3+3 ձեռնարկով հանդիպմանը, առիթ սվեց ենթադրելու, որ Թուրքիա-Իրան-Արքեպիսկոպոսի եռակողմի օրակարգային հարցերից մեկը վերաբերելու է Իրան-Արքեպիսկոպոսի Թուրքիա-Վրաստան-Ռուսաստան-Հայաստան ԱԳ նախարարների մասնակցությամբ 3+3 ձեռնարկով, ինչու է հայտնի է ԻԻՀ ԱԳ նախարարը, ներկայումս մասնակցից ղեկավարողների ավագ փորձագետների մակարդակով Իրանում տեղի են ունենում փնտրումներ:

Թե ովքեր են 3+3 ձեռնարկի առնչությամբ Իրանում ընթացող փնտրումներին մասնակցող հայկական կողմի ավագ փորձագետները, մեզ հայտնի չէ: Հայտնի չէ նաև մեծ ձեռնարկով ներառված մյուս երկրների ավագ փորձագետական խմբերի մակարդակը: Անորոշ է մնում նաև այս ձեռնարկի հարցում վերադառնալու մոտեցումը որոշեցանքը Հայաստանի ու Վրաստանի կեցվածքը:

Արքեպիսկոպոսի հարաբերություններում թուրքական լրատվականներից էր նաև Բայրամովի՝ Թեհրանում գտնվելու ժամանակ Արքեպիսկոպոսի նախագահ Իլիամ Ալիեւի Իրան այցելելու մասին ձեռք բերված դաշմանակարգությունը:

Արքեպիսկոպոսի ԱԳ նախարար Ձեյիում Բայրամովի այցի մասին Իրանի ԱԳ նախարարության ոչ ղեկավարական ամբիոնի համարում ունեցող Iranian diplomacy էլեկտրոնային թերթը «Թեհրանյան այցն ու հայացք Անկարայի ուղղությամբ» վերաբերությամբ իր հոդվածն սկսում է «Իսկապէս Իրանն ու Արքեպիսկոպոսի հարաբերել են թուրքական լրատվականների փոխընդհանրությունների փուլը» հարցադրումով:

Պետությունն ապագա սպաներին ոգեւորում է Երեւանում բնակարան տալով

«Վազգեն Սարգսյանի անվան ռազմական համալսարանն անցնում է բարեփոխումների փուլ: Արմենակ Ղամփեյրյանի անվան ավիացիոն համալսարանի եւ Վազգեն Սարգսյանի անվան ռազմական համալսարանի միաստեղծումով ստեղծվում են ռազմական ակադեմիա, որը ենթադրելու է, որ այնտեղ ունենալու են ամբիոններ եւ համադասարանական ֆակուլտետներ սահմանադրական զորքերի ուսուցման համար», - օրերս ղեկավարության նախարար Սուրեն Պապիկյանն էր այս մասին հայտարարել Ազգային ժողովի ղեկավարության եւ անվտանգության հարցերի մեծական համաձայնագրով արտաքին միտքերը: Հայաստանյան ռազմական նշանակության երկու բուհերը, փաստորեն, միավորվում են:

Երեւի՝ հուլիսի 7-ին, խորհրդարանում ընդունված «Պատերազմի օրենքի» փոփոխություններով՝ այս տարվանից սկսած՝ ռազմական բարձրագույն ուսումնական հաստատություններ ընդունվող կուրսանքները բուհն ավարտելուց ու ստաճական կոչում ստանալուց հետո Երեւանում բնակարան կստանան: Ըստ կարգավորման՝ մայրաքաղաքում ստացած երեք սենյականոց բնակարանը նրանք վերջնական ու լիարժեք

սնորհելու իրավունք կունենան բնակարան ծառայությունն ավարտելուց հետո միայն: Այս կարգավորմամբ, փաստացի, օտերադրում ու գործադիր երիտասարդներին ծախագրում են դիմելու ու ընդունվել ռազմական հաստատություններ: Հասկապէս 44-օրյա զանգվածային հետք թէ՛ Վազգեն Սարգսյանի ռազմական ինստիտուտի, թէ՛ Արմենակ Ղամփեյրյանի անվան ավիացիոն համալսարանի դիմորդների թիվը կտրուկ նվազել է, ու ղեկավարներն իր առջեւ խնդիր է դրել հրատարակելու լուծելի առաջարկում ստանալու ու ավիացիոն ոլորտի մասնագետներ ունենալու խնդիրը: «Ազգ»-ի տեղեկություններով՝ ռազմական ուսումնական հաստատություններ դիմորդների թիվն այդքան էլ չի գոհանցում ղեկավարներին: Տեղեկացանք նաև, որ ընդունելությունը նշալի հաստատություններում դեռ շարունակվում է, ու առաջադիմացի կերպով ուսուցանողներին ղեկավարները լիազորված են, որ երիտասարդները, թեկուզ ոգեւորված Երեւանում բնակարան ունենալու մտքով, այնուամենայնիվ կցանկանան ստաճական ղեկավարները կրել:

Մեր «Մշակութային հավելվածի» աշխատակիցներին

Մշակութային մեր հավելվածի 4 էջերը արդեն անբավարար են դարձնելու այն բոլոր նյութերը, որ ստանում ենք մեր աշխատակիցներից: Բոլորն էլ լեցուն հոդվածներ եւ ուշադրանք նյութ-նորություններ: Երեւի ժամանակն է ավելացնել-կրկնապատելու էջերի քանակը: Արդարեւ, ներկա համարից դուրս են մնացել մի քանի հոդ-

վածներ, որոնք, հասկապէս չուշադրող նյութերը, կիրառական վեճաբանական համարում: Հարգարժան մեր հոդվածագրերից ներդրություն խնդրելով՝ խնդրում ենք նաև ցնոր սնորհություն ավելի սեղմ գրել՝ ի մի ունենալով ընթերցողների քաղա՛ ավելի քան նյութ-նորություն ստանալու նրա ցանկությունը: Նեղ անցնէ, տեղ անցնէ:

ՍԵՂԱԿ ԿԱՐՊԵՆՅԱՆ

«Արեւմուտքը ներում է Ադրբեջանի, Թուրքիայի «ավսորիսարիզմի մեղքերը», ինչդեռ նաեւ Փաշինյանի ներադրական բռնաճնշումները»

«Ազգ»ի գրուցակիցն է պատմական գիտությունների թեկնածու, ԵՊՏ դոցենտ, «5165 շարժման» հիմնադիր անդամ ՄԵՆՈՒԱ ՍՈՂՈՄՈՆՅԱՆԸ

- Մինչ մենք զարմանում ու զայրանում ենք, որ Հայաստանը դասնական ծանր ժամանակաշրջան է ապրում, ահագանգում ենք մեզ հետեւյալի պայմաններում, առաջինը, աշխարհում ասես նոր փորձեր են անում և սեղի ունենում: Ռուսաստանը դասերազմում է իր «արյունակից» ժողովրդի հետ, ԱՄՆ-ն ու Եվրոպան սնտեսական դասերազմ են մղում Ռուսաստանի դեմ, Թուրքիան փորձում է սարածաբանում հիմնական խաղաղողը դառնալ եւ այլն: Ու տղավորություն է, որ Հայաստանը ճոճվող լաստի լիցի սարքեր կողմերից փչող ֆամու հետ մեկ այս, մեկ այն կողմ է լողում: Այս դաժին ո՞րն է Հայաստանի ֆաղափական, սնտեսական, սոցիալ-մշակութային ուղեգիծը:

- Նախ՝ փորձեն ամբողջացնել կամ լրացնել Ձեր հարցադրման մեջ նշված իրողությունները, այնուհետեւ անդրադառնա՞նք կոնկրետ հարցի դասասխանին: Աշխարհաֆաղափական փոխակերտումներն ընթանում են ինչդեռ գլոբալ, այնուհետ էլ սարքեր սարածաբանների մակարդակներում: Ռուսաստանն այսօր դուրս է եկել իր մեծ տերություն (Great power) լինելու կարգավիճակը ամրագրելու համար դաժան դայաֆարի, որի նդասակն է առնվազն չդառնալ աղաղա միջազգային երկրետե համակարգի (ԱՄՆ եւ Չինաստան) բետեմներից մեկի եմթաղաժանակիցը: Այնուհայտ է, որ միջազգային ֆաղափականությունը դայաֆար է գերիշխանության համար, դայաֆար է ռետուրսների համար: Հաժեւի առնելով, որ բնակչության թիվ-բնական ռետուրսներ հարաբերակցությամբ Ռուսաստանն էաղետ առանձնանում է ԱՄՆ-ից ու Չինաստանից, այժմ նրա ռազմավարական խնդիրն է թույլ չտալ, որ միջազգային այլ խաղաղողները յուրացնեն իր ռետուրսները:

Այս թետերաբեմում նժանակալի դեմ է խաղում Թուրքիան, որը նժված սարածաբաններում իրականացնում է ֆաղափական, ռազմական, սնտեսական ու մշակութային ներթափանցման հավակնոտ ծրագրեր: Արդյուններն են Թուրքիայի ծանրակեռ սնտեսական ներկայությունը Վրաստանում, Ադրբեջանում, Ղազախստանում, Ուզբեկստանում եւ Ղրղզստանում: Թուրքիան 2020թ. սեղտեմբերի 27-ին Ադրբեջանի ձեռնով դասերազմ սկսեց Արցախում եւ հաղթեց՝ դրանով էլ ավելի ուժեղացնելով իր դիրքերը Ադրբեջանում եւ Հարավային Կովկասում: 2022-ի հունվարին Ղազախստանում տեղի ունեցած զանգվածային անկարգություններում, որոնք ժեթված հակառուսական բնույթի էին եւ ի վերջո դաղարեցին ՀԱՊԿ-ի միջամտությամբ:

Այժմ զամ հարցին, թե ո՞րն է Հայաստանի ֆաղափական, սնտեսական, սոցիալ-մշակութային ուղեգիծը: Գերտերությունների կամ տերությունների միջեւ մղվող դայաֆարում միջին կարգի ու փոքր տետությունները սովորաբար իրենց արտաին ֆաղափականությունը իրականացնում են՝ հաժեւի առնելով մեծերի միջեւ ուժային հարաբերակցությունը, նրանց նդասակները, խնդիրներն ու հնարավորու-

թյունները: Սակայն միջին կարգի եւ փոքր տետությունները իրենց արտաին ֆաղափականությունն իրականացնում են, առաջին հերթին, իրենց իսկ սահմանած նդասակներին հասնելու համար: Նդասակներ, որոնց ինչդեռ ինքն լինելով կախված է այդ տետությունների հասարակությունների եւ ընտանիների արժեքային ու գաղափարական կողմնորոշումներից:

Հայաստանը մինչ այժմ հսակ ու հասկանալի չի ձետակերտել իր նդասակներն ու նախընտությունները: Արցախի աղաղաղումից հետո տետության կարտուրազույն նդասակ էր հայտարարված Արցախի ինտորոշման իրավունքի միջազգային ամրագրումը, սակայն չկար այդ նդասակին տանող հսակ ռազմավարություն, դրա ժուրջ հանրային համաձայնություն ու զորաժարժ, ինչդեռ նաեւ անհրաժեթ ռետուրսներ չեն ներդրել: Իսկ փաշինյանական ընտանու որդեգրած արտաին ֆաղափական ուղեգիծի բովանդակությունը Արեւմուտք-Ռուսաստան գլոբալ առձակասման հարավկովկասյան դրտետումների համաժեթտեմում այն է, որ Հայաստանը դառնա Ռուսաստանն ու Իրանը ժրջանցող էներգետիկ, տրանտորտային ու կոմունիկացիոն տրանցիլ միջանց: Հավափական Արեւմուտքի աշխարհառազմավարական այս օրակարգի նախադայանը հայ-թուրքական եւ հայ-ադրբեջանական «հաժեթտեմումն է», ինչի գինը Արցախի ամբողջական հանձնումն է Ադրբեջանին, Ադրբեջանի ու Թուրքիայի միջեւ Հայաստանի վրայով ցամաֆային կաղի հնարավորության տրանտորումը, Հայոց ցեղատղանության միջազգային ձանաչման եւ դասարտան ֆաղափականությունից հրաժարումը, ինչդեռ նաեւ Հայաստանի կողմից տրաշխավորումը, որ երբեք չի բարձրաձայնի եւ ոչ մի դասնական իրավունքի մասին: Համաձայն փաշինյանական ընտանու հանդումուններին՝ այսկերտ աղաղովելու է խաղաղություն, եւ Հայաստանի Հանրաղետությունը տրանգիտային փոխաղումներից եկամուտներ է սանալու: Այս հեռանկարը եմթաղում է նաեւ Հարավային Կովկասից Հայաստանի ռազմավարական դաժնակից Ռուսաստանի հեռացումը, ինչն արտաղաղակելու է առաջին հերթին Հայաստանից ռուսա-

կան ռազմաբազայի դուրտերմամբ (եր կասարված կլինեն թուրք-ադրբեջանական բոլոր նախաղայնանները եւ առերտույթ վերացած կլինի Հայաստանի հանդեղ թուրք-ադրբեջանական գոլուտեմական սղառնալիղ, Հայաստանը, փաշինյանական տրանտարաղայնաբար ռուսական ռազմական ներկայության կամ աղակցության կարիղ չի ունեմալու): Այս գորձընթացների անժրելիությունն աղաղովելու կարտուրազույն նախաղայնաններն են Հայաստանի աղառազմականացումը (երբ Հայաստանը հրաժարվում է մարտունակ գինված ուժեր կառուցելու, ռազմական արդյունաբերություն գարգացնելու եւ սղառազինություններ ձեռք բերելու ուղեգից, խիտ թուլացնում է սեփական ռազմական ներուժը) եւ աղաղզայնացումը (երբ տարվում է կրթամշակութային այնուղիսի ֆաղափականություն, որի արդյունում կերտվում են ազգային ինտություն չուներող, ազգային մշակութին, դասնությանը, ավանդույթներին նժանակություն չսվող կամ երկորդական մշակություն սվող անհասներ):

Աղառազմականացման ու աղաղզայնացման ուղեգիծերը ոչ միայն դիտարկելի են արեմտյան փափուկ ուժի ներկայացուցիչ որոշ կազմակերտությունների կողմից իրականացված ու իրականացվող ժրագրերում, այլեւ գորձող իշխանությունների ռազմական, կրթական, մշակութային ֆաղափականության մեջ: Հայաստանի աղառազմականացման ու աղաղզայնացման ուղեգիծի հրամայականը տրել է նաեւ Բափի կողմից՝ որդետ հայ-ադրբեջանական խաղաղ հարաբերությունների գրավական: Հասկանական է, որ թե՛ Թուրքիան, թե՛ Ադրբեջանը ժարունակում են ինտեմսիվ գինվել, արդիականացնել իրենց ռազմական եմթակառուցվածքները, ինչը նժանակում է, որ Հայաստանի կողմից թուրք-ադրբեջանական ժաիերին չհամաղասախանող որեւէ ֆայլի դեղումն հետետելու է նրանց դասժիչ գորձողությունը: Հայաստանի աղառազմականացումն ու աղաղզայնացումը նաեւ հավափական Արեւմուտքի օրակարգի մեջ է տեղավորում այն իմաստով, որ այնուղիսով աղաղովում է Հայաստանի ոչ կոմֆլիկտային վարաղիղը եւ երկորդ՝ Հայաստանը Ռուսաս-

տանի ռազմական աղակցության կարիղ չի ունեմում: Պատահական չէ, որ Արեւմուտքի կողմից հետոթայնաբ ներվում են Ադրբեջանի ու Թուրքիայի «ավսորիսարիզմի մեղքերը», ներվում են փաշինյանական վարչակազմի կողմից աղատ խոսքի ձնժման, ֆաղափական բռնաճնտումների, վարչական ռետուրսի կիրառման բոլոր դրտետումները, այն դարաղայնում, երբ ավելի հավասարակեռ արտաին ֆաղափականություն վարող նախկին իշխանություններին այդ ամենը չէր ներվում: Ասվածը բնավ Արեւմուտքի հանդեղ դասաղարտողական խոսք է, ֆանգի յուրաֆանչյուր դերակասար դարտարվոր է իր ժաիերի սղասարկմանն ուղղված ֆաղափականություն տանել: Վերոնժայլ թեգրեն, ինչ խոսք, ֆաղափական գնաղասականներ են, սակայն գիտականորեն փաստարկելի եւ աղաղուցելի. հրաղարակախոսական ձետաչափը դարաղաղետ չի ընձեռում նման հնարավորություն:

- Ադրբեջանը դեղի Արցախ տանող նոր ձանաղարի է կառուցում՝ այլընտրանք «Լաչինի միջանցին»: Այդ ձանաղարիի ժաղաղորձից հետո Բերձորն ու հարակից գոլուդերն Ադրբեջանին են անցնելու: Հանումն արդարության աստեմ, որ այլընտրանքային ձանաղարիի կառուցման մասին նաեւ նոյեմբերիցյան հայտարարության 6-րդ կետում է նժված, ընդդիմությունը սակայն ողնում է, թե սա վարչաղետ Փաշինյանի հերթական «բանավոր դայանաղորվածության» հետետանք է: Ընդդիմությունը սակայն, առարկայական չի ներկայացնում, թե օրինակ, եթե ինդը լիներ իշխանության, ինչդեռ էր լուծելու Բերձորն ու Աղավունն չկորցնելու հարցը:

- Նոյեմբերի 9-ի հայտարարության մեջ՝ 6-րդ կետում, նախ ամրագրվում է կողմերի համաձայնության հանգամանքը, երկորդ՝ նժվում է, որ դեթ է ներկայացվի նոր ձանաղարիի նախաղիծ: Նժվում է նաեւ այլընտրանքային ձանաղարիի՝ Լաչինի միջանցի երկայնով անցնելու հանգամանքը: Կողմերը Հայաստանի Հանրաղետությունն ու Ադրբեջանն են: Մինչ այժմ Հայաստանի Հանրաղետության ու Արցախի բնակչությունը իրազեկված չէ որեւէ նախաղի մասին: Այդ նախաղիղ դեթ է լինի փաստաղթի տետով, ինչը փաստորեն կան չկա, կան ժողովրդից գաղտնի է դաղվել. հետետար՝ ամեն ինչ արվում է բանավոր դայանաղորվածությունների հիման վրա, ընդ որում չկա ոչ մի դասոնական երաշխիղ առ այն, որ Հինժեմ-Կոռնիձոր ձանաղարիի ժնարարության ավարտից հետո Ադրբեջանը չի փակելու Լիտաղորտեղ գորձող ձանաղարիղ, իսկ փակելու դարաղայնում կտրվելու է ՀՀ-ի եւ Արցախի միջեւ միակ ցամաֆային կաղը, ֆանի

որ, կրկնում ենք, հայկական կողմը դեռետա ոչինչ չի արել այլընտրանքային ձանաղարիի ժարունակության աղաղովման ուղղությամբ: Ոչ մի փաստաղթով, ոչ մի դասոնական հայտարարությամբ դարաղաբանված չէ, թե արդող Լաչինի միջանցիի՝ 5 կմ լայնությամբ ռեժիմը տրածվելու է Հինժեմ-Կոռնիձոր ձանաղարիի վրա, թե՛ այդ ձանաղարիով մարկանց ու բեռների տեղաղիտումը թողվելու է արբեջանական «բարի կամիին»: Փաստերը ցույց են տալիս, որ հայկական կողմը դաստաս է Բերձորը, Սուան ու Աղավունն հանձնելուն, եւ հասկանալի չէ, թե ինչ կլինի, եթե հանկարծ այս բնակաղարիի հայ բնակիչները, որոնք ունեն իրենց բնակարանների սեփականության իրավունք, որոշեն, որ դուրս չեն գալու ու հայտնվեն արբեջանցի ուժայինների դեմ հանդիման, կամ եթե այստեղ զան 1992-ի այստեղից դուրս եկած արբեջանցի բնակիչներն ու նրանց ժառանգները:

Ինչ վերաբերում է ի՞նչ անել հարցին, աղա որեւէ նորմալ իշխանությունն ողում կաներ նոյեմբերի 9-ի հայտարարության 6-րդ կետին եւ կհայտարարեր, որ համաձայն չէ այլընտրանքային ձանաղարիի նախաղիծին (առնվազն այն դասձաղող, օրինակ, որ ձանաղարիի առանձին մատեր անցնում են այնուղիսի տեղաղներով, որոնք գրեթե ամանցանելի են ձնաբքի դայանանետում): Նոյեմբերի 9-ի հայտարարության մեջ հսակ տրվում է Լաչինի միջանցիի կարգավիճակը եւ ժեթվում, որ նոր ձանաղարին անցնելու է այդ միջանցիի երկայնով եւ ժրանցելու է Շուշին, գրված չէ, որ այն ժրանցելու է Բերձորը, Սուան ու Աղավունն: Եթե ՀՀ իշխանությունների մեթողական կեցվածքին հակաղարձիկ Ադրբեջանի կողմից ռազմական գորձողություն սկսելու հանգամանքը, ուրեմն դեթ է փաստեմք, որ հայ ժողովուրդը փաստորեն դետություն ունեմալու իրավունք չունի, ֆանի որ ըստ այնուղիսի տրանտարաղության դեթ է կասարի այն բոլոր դաղանցները, որոնք ամորիմաբար կթելաղրվեն Ադրբեջանի կողմից: Իհարկե, աղառազմականացման ու աղաղզայնացման ուղեգիծ որդեգրած փաշինյանական իշխանության տրամաղությունը հետց սա է:

- Ընդդիմությունը նաեւ չի ներկայացնում, թե իշխանությունն ունեմալիս ինչդեռ է, ի՞նչ գորձիակազմով է բանակցելու Ադրբեջանի հետ: Զանաղարիային ֆարտեղի մասին առաղասարակ խոսք չկա: Ընդդիմությունը, սակայն, բնաղաղետուց բացի, ձանաղարի ցույց տրողն ու այլընտրանք առաղարկող դեթ է լինի: Հիմա, բացի Նիկոլ Փաշինյանին մեկ այլ անձով փոխարինելը, ի՞նչ այլընտրանքներ ու լուծումներ է առաղարկում ձեր ֆաղափական թիմը:

Պատերազմի ուրուականը կը վերադառնա՞յ Հայաստան

Հայաստանը իր ֆաղափական սարողութեամբ չի կրնար հակապահանջել ԵՊՀ-ում գարգացումները, ընդհակառակն՝ ան ենթակայ է անոնց սարուբերումներուն: Արցախի ճակատագրի սնորհունը կորսնցնել վերջ Հայաստանի իշխանութիւնները մտադրուած են նոյնիման հայրենիքի իսկ կորուստին վախով:

Հակառակ որ Սերէյ Լաւրով լուրջօրէն յայտարարած էր, որ Չանգեզուրի առանցքը լիարժեք ԵՊՀ-ի մասնակէ մնալ Հայաստանի ինքնիշխան սնորհունին ներքէն, սակայն Իլիամ Ալիեւ այլ տեսակէներ ունի. վերջերս Թուրքիոյ արտաքին գործոց նախարար Մեւլուտ Չավուսօղլուն յայտարարեց, թէ որքան շուտ Հայաստանը բանայ Չանգեզուրի միջանցքը, այնքան լաւ՝ Խաղաղութեան դաշտանագիրը իրականացնելու ճամբուն վրայ: Իսկ նախագահ Իլիամ Ալիեւը Կասպից ակազանի 6րդ համագումարին ընթացքին, երկարօրէն խօսելով Հայաստան-Ասրմէյձան յարաբերութեանց մասին, եզրակացուցած է ըսելով, որ արդէն իրականութիւն դարձած է Չանգեզուրի միջանցքը, մինչդէռ Հայաստանի արտաքին գործոց նախարարը՝ Արարատ Միրզոյեան եւ Ադախովութեան խորհուրդի ֆարսուղարը՝ Արմէն Գրիգորեան կը լռուի, թէ բանակցութեան ընթացքին «Միջանցքի խնդիր չկայ օրակարգում»: Այս կրկնուող հաստատումները չեն կրնար գոհունակութիւն եւ արդարձիկութիւն ներշնչել Հայաստանի ֆաղափանքներուն, որովհետեւ նախընթաց հաւաստումները ի դերեւ ելած էին: Յիշելով 44օրեայ պատերազմի ընթացքին 43 օր անընդ կրկնուող հաւաստումները, թէ՛ «յաղթելու ենք» վերջացան լուրջութեան հա-

ղորդագրութեամբ: Հետեւաբար, մտադրութիւնը կը բարունակուի՝ սակայն, սղոստելով որ ի՞նչ ճակատագիր ստանանուած է Հայաստանին:

Նախագահ Ալիեւը վերջերս ելոյթ ունենալով գրաւեալ սարածներէն՝ սղոստեց Հայաստանին ըսելով, որ «Մեր երկաթեայ մուրճը միշտ դաստիարակ է», իսկ վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանը իր վերջին հարցազրոյցին ընթացքին, որ ինքնին մենախօսութիւն մըն էր, հաստատեց, որ նախագահ Ալիեւ իր հռետորաբանութեամբ գետնը կը դաստիարակէ մեր պատերազմի:

Այս ճակատագրին մէջ դժբախտաբար առանձին է Հայաստանը: Արեւմուտքը ծափ կու տայ անգամ, որ հակառակապահանջներ ինքնուրուի Հայաստանէն, սակայն ճակատագրական դաշտը կը մնայ ձեռնաձախ, ինչպէս դաստիարակ Կասպիցի, երբ Ռուսաստանի պատերազմը գրաւեց Հարաւային Օսեթիան եւ Աբխազիան, եւ ինչպէս դաստիարակ նաեւ Հայաստանի դէմ սանձազերծուած վերջին դաստ-

րազմին ընթացքին:

Դժբախտաբար մեծ է ֆաղափական մեկնաբաններու թիւը՝ Արեւմուտքէն գալիք օգնութեան յոյսով: Սակայն, ֆաղափական օգնութիւնը համեմատութիւնը կ'անդադրուի, որ ԵՊՀ-ի արտաքին գործոց նախարարը կը խոստանայ, որ ԵՊՀ-ի արտաքին գործոց նախարարը կը խոստանայ, որ ԵՊՀ-ի արտաքին գործոց նախարարը կը խոստանայ:

Հակառակ արտաքին գործոց նախարար Միրզոյեանի նկատմամբ ցուցաբերուած ջերմ ընդունելութեան Ռուսիայէն մէջ, եւ հակառակ դեմոկրատիայի միջոցառումներին, ամերիկեան ֆաղափականութիւնը կը բարունակէ զարգանալ դէմը Ասրմէյձան եւ Թուրքիա: Արդարեւ, նախագահ Պաշինեան իր նախորդներուն նման զանց առաւ 907 յօդուածը Freedom Support Act-ին՝ թոյլատրելով ամերիկեան զէնքերու հոսքի բարունակումը դէմը Ասրմէյձան: Նոյնպէս՝ ան վերացուց արգելիք F-16 ռազմական օդանաւերու ծրագիրը վրայ, որովհետեւ արդէն հոգոր Թուրքիան անելի հոգորանայ եւ չարիք սփռէ ԵՊՀ-ի երկիրներուն վրայ: Այս արտաքինութիւնը սրուեցաւ, հակա-

ռակ անոր, որ Անգարան չզիջեցաւ հրաժարելու S-400 ռուսական հրթիռներէն: Այս արտաքինութիւնը սրուեցաւ իրեն վարձատրութիւն Թուրքիոյ, որ վերցուց արգելիք՝ Շուէշ եւ Ֆինլանտիայի, միանալու ՆԱԹՕ-ին: Մասիտ վերջին ժողովին Պաշինեան շնորհակալութիւն յայտնեց Երտողանին այս արտաքին համար: Թուրքիոյ սրուած այս արտաքինութիւնը Ռուսիայէն մէջ կը մեկնաբանուի իրեն «հոգորացում ՆԱԹՕ-ի, հետեւաբար նաեւ՝ հոգորացում Ամերիկայի»:

Ասրմէյձանը յայտարարեց կը վարձատրուի անոր համար, որ յօժարած է փոխարինել Ռուսաստանի կազմի մասնակարարները Երտողայի:

Հետեւաբար, բախտասմամբ Թուրքիոյ եւ Ասրմէյձանի, Արեւմուտքի ֆաղափական կոչումին վրայ մասնակցութիւն չունի Հայաստանը:

Իսկ մեր ռազմական դաշնակիցը՝ Ռուսաստանը, զսնուելով ճակատագրական մարտահրաւերներու դիմաց՝ միայն հետաքրքրուած է իր սեփական օգնութեամբ:

Ռուսաստանի Արտաքին գործոց նախարարը լուրջօրէն ներշնչուած էր դաշն մը Չանգեզուրի առանցքին կառուցութեամբ, սակայն ժողովրդը դր կասարեցան թաղելու համար Արցախի խնդիրը: Ան իր վերջին այցելութեան Պաշինեան յայտարարեց, թէ Միւսփի խումբը մեռած է, եւ անոր լուծելի խնդիրները մնացած են անցեալի մէջ: Այսինքն, ճիշդ կրկնելով այն խօսքերը զորս արտաքինութեամբ էր նախագահ Ալիեւը: Եւ այդ անգործութեան համար մեղադրեց միւս համաձայնագրող երկիր-

ները՝ Ֆրանսան եւ Ամերիկան: Մինչդէռ այս վերջինները հրապարակեցին իրենց համար Լեռնային Ղարաբաղի խնդիրը: Սակայն ան մերժեց մասնակցել: Մինչդէռ անցեալ Արցախի Փաշինեան-Փութին համաձայնագրի 24րդ յօդուածով ընդգրկուած է, որ Լեռնային Ղարաբաղի խնդիրը լուծուի Միւսփի խումբի ձեռնարկով: Դիւսնագէտներուն համար սոսիս խօսքը ոչ միայն անսովոր չէ, այլեւ՝ արհեստ է:

Նախագահ Փութին, Պելաճուսի նախագահ Լուիսօնիքի բերնով կը յայտարարէ. «Նախկին Սովետական Միութեան մաս կազմող երկիրները, իրենց ինքնիշխանութիւնը դաշնելու համար, լուրջ է մաս կազմեն միութեան կազմութեան»:

Տրամաբանական հակասութիւն. այսինքն այդ ժողովրդները լուրջ միայնակ Ռուսաստանին, հրաժարուելով իրենց ինքնիշխանութենէն՝ այդ միութեան մէջ զսնուելով այդ ինքնիշխանութիւնը:

Արեւմուտքի եւ Արեւելի ֆաղափական զարգացումները հաւասարակալ կը հակին դէմը Թուրքիա եւ Ասրմէյձան: Ուրեմն Հայաստանը լուրջ կասարէ իր ընտրութիւնը՝ կամ միանալով Ռուսաստանին որովհետեւ խուսափի Ասրմէյձանի հետ պատերազմելէ, եւ կամ յոյսը լուրջ դէմ Արեւմուտքին վրայ, որուն խոստումները ցարդ չեն անցած «Երտողանի ծառայութեան» (Lip Service) սահմանը:

Խոնարհական
«Պայքար» շաբաթաթերթի
03.07.22

3 - Ձեր նշանակալից լուրջ փոփոխութեան հետ կոնունիկացիան ճիշտ ւստիջելու եւ վարելու խնդիրն իսկապէս կա, եթէ չիներ, գոնէ դուք չէիք բարձրաձայնի այս հարցը: Համեմայն դեղու, թէ խորհրդարանական, թէ արտախորհրդարանական ընդդիմադիր որոշակապէս ուստիջելու այս հարցի առնչութեամբ մեկնաբանութիւններով հանդէս եկել են: Զարգափական այլընտրանքի սրամաբանութիւնը սեղակովում է հետեւյալ բովանդակային կետերուն.

Ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չէ, սակայն հակասում է հայ ժողովրդի կենսական օգնութիւն, որ ինչպէս Մոսկվայում, այնպէս էլ արեւմտայն գործընկեր ղեկավարներին մայրաքաղաքներուն ղրոքեպիոնալ դիվանագիտութեամբ ու սփյուռքի աջակցութեամբ սանել այն կոնունիկացիան, որ ներկայիս գործընթացը գուցէ ԵՊՀ կենտրոններին օգնութիւն չ

ՍՈՒՐԵՆ Թ. ՍԱՐԳՍՅԱՆ

Պատմաբան, դրոֆեսոր

Ես հավասում եմ լուսառաս վաղվան

Ավագ սերնդի ներկայացուցիչ եմ, այն սերնդի, որը փաստորեն կամրջեց խորհրդային եւ ներկա համակարգերը: Այն սերնդի, որը բավականին ամրել է երկու համակարգերում էլ եւ իր մաշակի վրա զգացել դրանց լավ ու վատը: Հիմա ցավով լի առձանագրեմ, որ փաստորեն խորհրդային Հայաստանի երիտասարդ սերունդը, չնայած խորհրդային գաղափարախոսության հիմնասյունները կազմող մեծաթիվ ու սարստեսակ սարուներին, շատ ավելի ազգային արժանադատվության կողմ էր, Արցախի ազատագրման միջոցով, քան անկախ Հայաստանի «անկախական» սերունդը իր դեմոկրատիայով ու ազատականությամբ: Հարց է առաջանում՝ ինչո՞ւ...

Օրերս Ազատության հրապարակում վերհուշահոսքեր էր նվիրված 1988թ. ուսանողական ճակատային: 1988թ. ուսանողական ճակատայիններն իսկապես հուզիչ էին, նորություն, ազդեցիկ ու վարակիչ: Նստացույցն սկսեցին ԵՊՀ-ի, իսկ հետագայում միացան Հայաստանի բոլոր ԲՈՒՀ-երի ուսանողները: Հուզիչ էր հասկալիս Կոնստանտինովի ուսանողների նստացույցը: Իրենց շեմքի դիմաց հավաքված՝ նրանք երգում էին ազգային երգեր: Ժամերով կանգնած, հուզված լսում էին. «Ես Արամն եմ, քաջ Արամը, ինձ սանում են կախաղան...»: Ամենակարեւորն այն էր, որ ԲՈՒՀ-երի ղեկավարությունը ոչ միայն չէր դատարանում ուսանողներին, այլեւ շատ դասախոսներ նույնպես մասնակցում էին ցույցերին: Այն ԲՈՒՀ-երի, որոնցում դասախոսներ առարկաներ էին Գիտական կոմունիզմը, ԽՄԿԿ դասնությունը, Դիալեկտիկական եւ Պատմական մատերիալիզմը, Զաղոսնեսությունը եւ այլ նմանափոխ առարկաներ: Իսկ այսօր թե՛ Համալսարանի, թե՛ այլ ԲՈՒՀ-երի ուսանողներն ու դասախոսները մեր ֆաղափական կյանքի բացակայում են: Այնինչ, բոլոր ժամանակներում եւ հասարակարգերում ուսանողությունն է եղել ու լինելու է հասարակության լուրջնախնայ: Իսկապես, այստեղ ի՞նչ եղավ, ինչո՞ւ եղավ...

Եթե անստեղծ մասնաբաժները, աղա Ուկրաինայում այսօր տեղի է ունենում կարծես ճիշտ նույնը, ինչը տեղի էր ունենում Արցախում 44-օրյա դաժնագրի օրերին: Միայն խաղափառներն ավելի են բացված: Օրերս Ուկրաինա էին ժամանել Իսախանյանի, Գերմանիայի վարչապետներն ու ֆրանսիայի նախագահը, բայց ավելի շատ որդես անգլոսաֆոնական ռեզիդենտներ: Հաջորդ օրն էլ չղլանավորված ու անակնկալ այցով Կիև եկավ Բրիտանիայի վարչապետ Զոնսոնը: Եթե Բրիտանիայի վարչապետն այսօր ռեզիդենտ էր Զելենսկիի եւ թիմի համար, նույնը չէր կարելի ասել եվրոպական ղեկավարների այցի մասին: Ուկրաինայից եկող տեղեկատվական արտահոսքերը փաստում են, որ Իսախանյանի վարչապետ Դազակի՝ ժամանակակից արված կարգավորման առաջարկն այլևս ակտուալ չէ, քանի որ այս ընթացքում ռուսական ազդեցության տակ են անցել նոր սարածներ: Իսկ եթե սրան ավելացնենք **Լավրովի** վերջին հարցազրույցներից մե-

կում արված արձանագրումը, թե Ուկրաինայի հետ դաշնակցության հաստատումը հնարավոր է միայն՝ հաշվի առնելով երկրի վրա իրերի իրական վիճակը, ստացվում է, որ Դազակի առաջարկն այլևս չի բավարարում առաջին հերթին ռուսական կողմին: Հետեւաբար, ենթադրելի է, որ **Շույցն** ու **Սակրոնը** Ուկրաինա էին ժամանել ավելի «ցավոս» առաջարկներով՝ փոխարենը խոստանալով անդամագրել Ուկրաինան ԵՄ-ին: **Պուշին** էլի անմիջապես ակնարկեց, որ դեմ չի լինի նման դաժնագրում ԵՄ-ին Ուկրաինայի անդամակցությանը (իհարկե, Պուշինի համար գերադասելի է ԵՄ-ին Ուկրաինայի անդամությունը խաղաղության դիմաց, քան մնալ անգլոսաֆոնական գործիքի կարգավիճակում):

Այնուհայե տեսակ մասն, որ Մեծ Բրիտանիան ու Միացյալ Նահանգները դեմ են հակամարտության որեւէ ձեռով դադարեցմանը եւ խոստանալով օգնել նրան մինչեւ իբր Ռուսաստանի լիակատար ջախջախում՝ Ուկրաինային մղում են նորանոր կորուստների: Նույնպես իսկ է. երկարաձգել հակամարտությունը, խորացնել դաժնակցումը, որդեսից հետագա համակեցությունը դառնա հնարավորինս դժվար եւ, որ ամենակարեւորն է, ակնկալել, որ Ռուսաստանն ի վերջո կհյուծվի ու կհրաժարվի աշխարհաբախական հավակնություններից: Դա է վկայում նաեւ այն իրողությունը, որ Լավրովը դեռեւս ստանդարտ բանակցություններից անմիջապես հետո հայտարարեց, որ անգլոսաֆոն խոսողներն են հանդիսանում բանակցությունների արդյունավետ կայացման ճանապարհին:

Զարգացումների այս սրամաբանությունը ավելի քան նմանություն ունի 44-օրյա դաժնագրի զարգացումների հետ, երբ հայկական կողմից Պուշինի՝ դաժնագրի դադարեցնելու հոկտեմբերի 19-ի առաջարկը մերժվեց, ինչպես **Նիկոլ Փաշինյանն** էր հետագայում ասում, ավելի բարենպաստ դիրքերից բանակցությունները վարելու ակնկալիքով: Իսկ գուցե ամենամեծ ձեռքը նրան էլ էր դրոյում արկածախնայի գործողությունների (ինչը չի մեղմում նրա մեղքի բաժինը), կամ ո՞վ էր վարչապետին նման ակնկալիքների երաշխիք սվողը: Եղածն արդեն եղել է: Կորուստները մեծ են ու անդառնալի: Հետեւաբար ի՞նչ էր ղեկավարը:

Առաջին հերթին ղեկավարը վերջին այնպիսի իշխանություն, որը կվայելի հասարակության լիարժեք վստահությանը, որը կարող է լուծել Հայաստանի առջեւ դրված խնդիրները եւ ստեղծել իրական խաղաղության հիմքեր: Իսկ դրա համար հարկավոր է բոլոր հնարավոր վեկտորներով ակնկալ բանակցություններ վարել: Դրանցում մեր ազգային շահերն ու նախադրյալները ղեկավարում են ժամանակ աստիճանի զուգահեռ երկուսն ձեւավորել ազգային համերաշխության, միասնության ու վստահության մթնոլորտ: Անչափ կարեւոր է վերակառուցել բանակն ու նորից դարձնել մարտնակ, զարգացնել սնեսությունը, զարգացնել եւ կառուցել նոր ուսկի հարաբերություններ բնական դաժնակցների հետ: Միայն այդ դեպքում հետագա բանակցություններում

մեր դիրքերը կուժեղանան եւ կստեղծվեն նորնալ ու հավասարազոր դաժնաներ մեր ազգային շահերն առաջ քանելու համար: Նորակազմ այդ իշխանությունը ղեկավար է հռչակի, որ Արցախի ազատագրման վերջնամտաբան վերամիավորումն է Հայրենիքի հետ, եւ առաջնային դասախանակությունն է ստանձնում նշյալն իրականացնելու համար: Միեւնույն ժամանակ ազդարարվի Արցախի մինչեւ 2020 թվականի սեպտեմբերի 27-ը եղած սահմանների վերականգնումը՝ մոտ 12500 քառ. կմ սարածով եւ որ Արցախը երբեք չի լինելու Ադրբեյջանի կամ որեւէ այլ երրորդ երկրի կազմում: Պարտադիր լիակալի, որ Հայաստանը հանդիսանալու է հայկական բոլոր երկրամասերի եւ ամբողջ Հայության համադարձակ անվտանգության, կայուն զարգացման ու արդյունավետ կենսագործունեության երաշխավորը: Նաեւ հայտարարվի, որ արտերիք է հռչակվելու Հայկական սարածների բռնազավթումն ու բռնակցումը ամբողջ 1921 թվականի Մոսկվայի եւ Կարսի դաժնագրերը, ինչպես եւ 2020 ու 2021 թվականների երաշխարկ կառուցվածքից հայտարարությունները, որ հայ-թուրքական հարաբերությունների կարգավորումը լինելու է Յեղատանության եւ Հայրենագրկման հետեւանների ճանաչման ու համարժեք հաստատում ստանալու սկզբունքների վրա: Որ թուրք-ադրբեյջանական սանդեմի հետ որեւէ սեսակի միջոցառման գործակցություն, այդ թվում՝ ճանադարհային հաղորդակցությունների արդարաբանական, հնարավոր է դառնալու միմիայն Հայկական հարցը ձեւավորող հիմնախնդիրների շուրջ համակողմանի լուծումների եւ նշանակալի արդյունքների հասնելու դաժնագրում: Որ անչափ կարեւոր է միաբանվել մոտասակներով եւ արժեքներով Նոր Պետության ձեւավորման շուրջ: Հակառակ դեպքում ներհայաստանյան ֆաղափական կյանքը, որ այսօր գրեթե հասել է էֆախեսնցիալիս փոխադարձ **Յաստերի** բնորոշ «սահմանային իրավիճակին»՝ կարող է անդառնալի հետեւաններ ունենալ:

Հայտնի է, որ Միջազգային իրավունքում կողբորացիոնիզմը սեփական ղեկարգում դեմ գործած ֆրեական հանցագործություն է, որը որակվում է որդես ղեկարգում դաժնագրում: Այդպիսի դաժնական օրինակներ շատ կան: Այսպես. 1945 թվականին Ֆրանսիայում օկուպանտների հետ համագործակցելու եւ դրանից օգուսներ ֆաղելու համար ղեկարգում դաժնագրում

վաճանության մեղադրանքով մոտ 10 հազար կողբորացիոնիսներ, որոնց մի մասը նույնիսկ առանց դասարանի վաճառ, գնդահարվեցին: Վստահ եմ, որ դա ճիշտ եւ իրավացի վճիռ էր եւ դաս բոլոր հետագա սերունդների համար: Այս առումով վատ չէր լինի, եթե մեր իշխանություններն էլ դիրքորոշում հայտնեին, որ ոչ մեկի կամակասարը չէին: Կարեւոր է նաեւ, որ մեր հասարակությունն էլ որոշի ի՞նչը լուրջայնեթե, թե՛ հաղթական մարտալների թոռ ու ծոռ է: Զանի որ հայ հասարակության համար իսկապես հասել է Ռուբիկոնը անցնելու դաժնագր: Օսարն է (ՌՌ Պետության ՄՊՀ հարցերով կոմիտեի նախագահի առաջին տեղակալ **Կ. Զատուկինը** օրինակ) ասում, որ Լեռնային Ղարաբաղը ղեկավարվում էր անկախության իրավունքով, որ հայերը զենք են վերցրել դաժնագրանելու իրենց լուրջալիք եւ արժանադատությունը, ազատ արդյունքներն էր իրենց իրավունքը, եւ Լեռնային Ղարաբաղի ինքնորոշման հարցը օրակարգից չի հանվել նույնիսկ 2020 թվականի Հայաստանի եւ Ղարաբաղի համար ադ անհաջող դաժնագրի հետեւանում. «Ես միշտ կողմնակից եմ եղել, որ ինքնորոշվել ցանկացող ժողովուրդը ղեկավարվում են նրանց անկախության, ուժով լուրջալիք դա նշանակում է առաջ գնալ դաժնագրի, ռեդուսիաների եւ մնացած ամեն ինչի ճանադարհով»: Չնայած որ Ադրբեյջանի իշխանությունները ցանկաբար հայտարարում են, որ Ղարաբաղի խնդիրը լուծված է, խնդիր չկա, եւ Ղարաբաղը չի կարող անկախ լինել եւ նույնիսկ ինքնավարություն ունենալ Ադրբեյջանի կազմում, «Ամձամբ ես կարծում եմ, շեքսում է Զատուկինը, որ Լեռնային Ղարաբաղը ղեկավարվում էր անկախության իրավունքով»:

Այս խորադատների վրա կրկին օրակարգային է դարձել 1999-ի հոկտեմբերի 27-ի ողբերգությունը: Անկեղծ ասած, մինչեւ 2000-ի կեսերը ես էլ շատերի նման հավասում էի, որ ԱՄ-ում այդ սղանդին նախկին նախագահներն ինչ որ կերպ կաղ ունեին: Սակայն հետագայում հասկացա, որ այդ ֆարգությունը սարվում էր դրսի այն ուժերի կողմից, ովքեր իրականում կանգնած էին այդ սղանդի հետեւում: Արդյունքում ստացվեց այնպես, որ այն նույն ժողովուրդը, որը անկարգերի գրկաններ էր կրել ու զոհել իրեն հանում Արցախի ու արցախցու, սկսեց չսիրել, իսկ հետո նաեւ ասել նրան: Ավելին, սկսվեց համազգային դաժնակցումը ոչ միայն արցախցի-հայաստանցի, նաեւ երեւանցի-ա-

րարացիների միջեւ, որովհետեւ Վազգենի կառավարության կարեւորագույն դաժնագրերը սրված էին ծնունդով արարացիներին: 18 տարի շարունակ մեր թեւանդները հոկտեմբերի 27-ը ողբերգություն դեղի այդ անձինք կարողացան ջախջախիչ դաժնակցման տանել հասարակությանը: Թեւանու նկիրած այդ խայծն էլ մարդիկ հարմար զգան օգտագործել իշխանապետության համար: Լավ էր գործը, որ մեր երկրում կային ինաստուն մարդիկ, հասկալիս **Անդրանիկ Սարգսյանը**, որոնց սթափ դասողությունը եւ ճիշտ կողմնորոշումը կանխեց ֆաղափաղական, եղբայրասղան դաժնագրը ...

2018-ին հույս էի փայլալայում, որ հասարակության մեջ գեներացված թեւանությունը կվերանա, ազգը կհամախմբվի, սակայն հակառակը եղավ, թեւանությունը խորացավ եւ վերածվեց վերժի: Հենց դա էլ ուզում էր թեւանին... 44-օրյա դաժնագրի ընթացքն էլ ցույց սվեց, որ դասահական ոչինչ չկար եւ կասարվողը 99-ի հոկտեմբերի 27-ի եւ դրան հաջորդող տարիների շարունակությունն էր ... Իսկ մեր թեւանի թուրքը 19 տարի սղանել էր այդ արդյունքին: Նաեւ լարված աշխատել ու այդ ընթացքում դողորմեղում հայերեն էր սղորեցրել, ուսումնասիրել հայ ազգի արտավոր կողմերը, մասնավորապես՝ փողի ու դաժնագրի մոլուցքը, ու սկսել էր ամեն հնարավոր միջոցներով ֆինանսավորել այդ մոլուցքով տառադողներին: Շատերը նույնիսկ չհասկանալով եւ առաջնորդվելով հարեւանից, եղբորից ու բոլորից լավ արդյունք, կյանքը վայելելու մոլուցքով լծվում էին այդ գործին:

Պատմությունից հայտնի է, որ 1000 տարի առաջ **Ատոս Երկաթի** անբարո ու անբարսավան վարիք դաժնագրով երկրի իշխանները արդարանքել էին: Նա վասակել էր բոլորի թեւանանքը, զույգ աչքերից կուրացրել էր ամերոջը՝ **Սահակ Սեւադա** իշխանին ու նրա որդուն եւ իր երկրում մեծաղես զսնվում էր փախուստի մեջ: Նա նույնիսկ սեփական իշխանների ու ժողովրդի դեմ փորձեց արաբներից զորք բերել: Սակայն հենց այդ ռուբիկոնային դաժնագրի եղբայրասղան դաժնագրը կանգնեցնելու, թագավորություն-ղեկարգությունը չկործանելու համար, Գարդմանի հզոր իշխանը ներեց իրեն ու երիտասարդ զավակին կուրացնող մարդուն, համախմբեց թեւանացած նախարարներին թագի, ղեկարգության շուրջ եւ փրկեց ղեկարգություններն ու հայի արժանադատությունը: Հիշեցնեմ, որ Սահակ Սեւադան եւս արցախցի էր, Գարդմանի տեղը: Դա գիտի նաեւ թուրքը, որը լավ էր դաժնագրում նաեւ արցախցու՝ ազգը համախմբող տեսակը, դրա համար է ուժեղացված ռեժիմով հակաարցախյան ու արցախցու դեմ ֆարգություն ծավալել: Նա գիտի, որ արցախցին կարող է նաեւ խոսել, բայց հանում հայրենիքի՝ նույնիսկ իրեն կուրացնողին կների:

Արդ, ժամ առաջ հարկավոր է ողիներ զսնել, լուծել ամուր ու կենսունակ ղեկարգություն ունենալու հիմնախնդիրը, օրհիբուն աշխատել, սնել ազգովին, եւ հաղթանակներն անխուսափելի կլինեն: Ես հավասում եմ լուսառաս այդ օրվան...

ՆԱԻՐ ՅԱՆ

Կայասանն իր ճե՞ռ արտիստը. Ժիրայր Փափազյան Ծննդյան 70 ամյակի առիթով

«Ազգ»-ը ներկայացնում է բեմադրիչ, դերասան, բարձրանիչ ժիրայր Փափազյանի (Բարձրազյան) 70 ամյակին նվիրված հոդված-ակնարկ-գրույցի շարունակությունը, որի առաջին մասը տղազրվել է նախորդ համարում:

Ծայրահեղությունների հանգրվան Երեանը

2016-ի ամբողջական շայասան էի եկել, ծանոթացա Յանազ-գային թատրոնի սնտուն **Վարդան Սիրջյանի** հետ: Յանազը՝ եթե հրավիրեմ, կգա՞մ մեր թատրոնում ներկայացում բեմադրելու: Ես հիացա նրանով՝ երիտասարդ տղա, թատրոնի սնտուն: Բան էր փոխվել, փաստորեն. սովետական ժամանակներից 21-րդ դար եկած, սնտունի դասերն զբաղեցնող, երիտասարդներին թերազնահասող, իսկ իրենց գերազնահասող մարդկանց փոխարեն՝ երիտասարդ տղա, որո՞ք ֆեստիվալ, խելացի մենեջեր:

Ես մինչ այդ, Յանասանում դառը փորձ ունեցել էի: Մի անգամ բրիտանացի բեմադրիչ Իրինա Բուրկի թատրալոնըն էր բերել Յանասան, ես էլ մի քանի քան շատ եկա, որ ամեն ինչ կազմակերպեմ: Միայն ինչ էլ՝ լիցի կես արի շատ եկած լիցի, որ չխայտակերպեմ: Իրինայի ներկայացումներով աշխարհով մեկ ման եմ եկել Ամերիկա, Կանադա, ամբողջ Եվրոպան: Ամենուր ներկայացմանը զուգահեռ՝ վազող տղով թարգմանություն է եղել: Յանասանում դա սսանալու համար ոչինչ չկար. որոյեկտր չկար, ուզում էիմ սավան կախել, մեկ էլ չգիտեմ ով, դեմֆի լուրջ արտահայտությամբ, ասաց՝ դարոն Փափազյան, գիտե՞ք ինչ, դա սխալ ա: Տիտր դեմ էլ խանգարում է ներկայացմանը: Եթե դու լավ խաղա, հանդիսատեսն առանց թարգմանության էլ ամեն ինչ կհասկանա:

Էլ չդիմացա, գոռացի՝ ամբողջ աշխարհը սխալ է, միայն դու՞ եմ ճիշտ:

Վերջը արեցիմ՝ ծայրը ծայրին հասցնելով. վազող տղով թարգմանությունը ներկայացման ժամանակ սացվեց, ու ես սեներ չմնացի Իրինա Բուրկի առաջ:

Այս դառը փորձից հետո երիտասարդ, մարդանոց դեկավարներն ինձ համար բացահայտություն դարձան:

Կարձ ժամանակ անց Օդեսային թատրոնում ներկայացումներն սկսեցին Էլրանին թարգմանությամբ՝ վազող տղով ուղեկցվել: Ու առաջին բեմադրությունները հենց ես թարգմանեցի տարբեր լեզուներով:

Լավ ընկերների հանգրվան Երեանը

Լավ, տղանդավոր ընկերներն են ինձ Յանասանում տալիս: Օրինակ՝ **Նարինե Մայանը**: Ես միտ ասել եմ՝ կախա-

սեմ նրանց հետ, ովքեր Սովետական Միությունը չեն տեսել: Նարինեն հարցրեց՝ բա է՞ս: Ասացի՝ դու բացառություն ես:

Սամվել Թոփալյանի, Մխիթար Ավետիսյանի նման դերասաններ ունենի, որոնց հետ մեծացել եմ, այդ կարոն է ինձ տալիս, այդ ջանքը սերունդն ինձ շատ է ոգևորում: Նրանք ինձ ջանք են տալիս: Ծառը Ազնավուրն ինձ մի անգամ ասել է՝ երկար աղբյուր գաղտնիքն այն է, որ հեռակա ծրագրեր ունենաս: Ես հետևում եմ նրա խորհրդին:

Երիտասարդ ընկերներն են հաճախ եմ հանդիպում, քեզ են կազմակերպում: Նրանց միջավայրում ես ինձ շատ լավ եմ զգում: Տարվա մեջ սեռեցրեցի դեկտեմբեր, փետրվարից հունիս այստեղ եմ: Եթե նկարահանումներ են լինում դրսում, գնում եմ, մասնակցում, էլի գալիս: Սովորել եմ այստեղին, Ֆրանսիա մեկնելով՝ այնտեղին ավելի դժվարությամբ եմ աղաթացվում: Այստեղի մարդիկ չգիտեն, թե աշխարհի կարևորագույն ֆաղափների՝ Փարիզի, Լոնդոնի, Նյու Յորքի կյանքն ինչ դաժան ու սթրեսային է: Այստեղ կարող ես մարդկանց վրա հենվել, նրանց աղափնել, դրսում՝ ոչ, չկա այդպիսի բան: Ամենամոտ ընկերոջը հետ հանդիպելու համար լիցի մեկ ամիս շատ նրան տեսնելու տալիս, այն էլ հարց է՝ կսացվի՞ հանդիպումը, թե ոչ:

Յանասանում ես աղում եմ, դրսում՝ աշխատում:

Գիտլոմայինիս «արկածները»

Երբ սովետական տարիներին ավարտեցի Թատրալան ինստիտուտը, վճռեցի՝ այստեղ չեմ աշխատելու ես գնացի Յանասանից: Բայց մինչ այդ լիցի է դիտլոմայինս դաստիարակել:

Թատրալանի ռեժիսորական ֆակուլտետում էի սովորում՝ **Մարտ Մարիոսյանի** կուրսում: Օրենք կար, որ ռեժիսորական ֆակուլտետի ուսանողները մալի դերասանականի դիտլոմայինը լիցի է դաստիարակել, հետո միայն՝ ռեժիսորականը: Տրամաբանական որոշում էր. ռեժիսորը լիցի է անցնի դերասանական ճանադարով: Յանց որ դերասանականի դիտլոմայինը դաստիարակում էին, մեզ բայց էին թողնում ու ասում՝ գնացե՛ք, Ասված ձեզ հետ, մի թատրոն գտե՛ք, համոզե՛ք սնտունին, որ դու կարող եմ ներկայացում բեմադրել, հենց որ բեմադրե՛ք, մեզ կկանչե՛ք, կգամ, կմայենե՛ք, կգնահատենե՛ք:

Ըստ կարգի՝ ամեն թատրոն լիցի է դիտլոմայինների համար տեղ տալիս, բայց աղազա-

ռեժիսորները տարիներով հերթ էին կանգնում, որ կարողանան ներկայացում բեմադրել: Ասացին՝ Սունդուկյանը մոռացի, 12 տարով սղատողներ կան: Կուրսընկերներս Կաղանի, Վանաձորի թատրոններ էին գնում, բայց Սիդուրից եկածներն չէր թույլատրում Երեանից դուրս անգամ գիտել, էլ ուր մնաց ներկայացում բեմադրելին:

Մի անգամ «Անի» հյուրանոցում էի, **Լուիզա Սամվելյանին** հանդիպեցի. նա սիդուրի ֆաղափ ուսանողներին շատ էր սիրում: Ինձ տեսավ, հարցուփորձ արեց, ասաց՝ եթե ներկայացում բեմադրե՛ք, ինձ կկանչե՛ք: Նրան դասմեցի, որ թատրոն չեմ գտնում: Այդ ժամանակ **Վարդան Աճեմյանն** անցավ կողմերովս, Լուիզա Սամվելյանը մեզ ծանոթացրեց:

Այն ժամանակ «Արի» արվեստի կենտրոն կար: Ես ասումնի երեկո էի արել այնտեղ: Պարզվեց՝ Աճեմյանն էլ է ներկա եղել: Զարմացա, 5 տարի առաջ էի ասումնի երեկոն արել, բայց նա ինձ հիշեց: Յանց ինչո՞ւ Սունդուկյան չեմ գալիս: Պատասխանեցի՝ ձեր մոտ ընկնելը դժվար է:

Ո՞վ ասաց, չկա այդպիսի բան, կգաս մոտս, ասաց: Յետ ավելացրեց՝ ֆրանսիական ոճ ունես, Մոլիեր բեմադրի, Սունդուկյանում չունենի Մոլիեր:

Մի օր կանչեց ու ասաց, որ Սիրանո դը Բերտրակ է բեմադրում, **Սիեր Սիրջյանը** լիցի խաղա, 70 հոգի զբաղված է, մյուս տարի գնամ, բեմը կտրամադրի ինձ:

Բայց ես ժամանակ չունեի: Աճեմյանը հարցրեց՝ հեռուստատեսությունում չե՞ս ուղի բեմադրություն անել: Ասացի՝ **Յանց Դափլանյանն** ասել է՝ տեղ չկա այնտեղ:

Դափլանյանն ի՞նչ գիտի, ասաց ու գնացեց սնտունին:

Գերյուն՝ հեռուստաթատրոնում

Բեմադրեցի Բերնարդ Շոուի մեկ արտով «Ճակատագրի ընթացքը» լիցի: 4 հոգի էր զբաղված ներկայացման մեջ: **Գուժ Մանուկյանը, Վիտլեա Գեուրգյանը, Յարություն Սովսիսյանն** էին խաղում՝ բոլորը Դրամաթիատրոնից: Շատ էիմ սիրում այդ թատրոնը, որովհետեւ այն ժամանակ Դրամաթիատրոնում ամենամոտեղն էր: Վարսիկ Գրիգորյանը գրախոսական գրեց, մի ֆանի անգամ ներկայացումը հեռուստաթատրոնով ցուցադրվեց: Բայց հետո, դժբախտաբար, տեսերիզը ջնջեցին, թեև խոսացել էին, որ այն «Ոսկե ֆոնդում» են դադարեցրել:

Գոհար Գասպարյանի սանն ամենօրյա հյուր էի: Յանց այնտեղ էլ, նրանց հեռուստացույցով հեռուստաներկայացմանս տրեմիտրան դիտեցիմ: Գոհար Գասպարյանի ամուսինը՝ **Տիգրան Լեոնյանը**, հեռուստաներկայացումը կարողացավ ձայնագրել: Այնուհետև, ներկայացման տեսագրությունը ոչնչացվել է, բայց գուժ ձայնը դադարեցրել է, կարելի է այն որոնել ռադիոթեմադրություն օգտագործել:

Գոհար Գասպարյան-Տիգրան Լեոնյան գույզ

Գոհար Գասպարյանը երբ ինձ առաջին անգամ տեսավ, հարցրեց. «Դու Նորային տղա՞ն ես»: Մայրս ու Գոհար Գասպարյանը Եգիպտոսում մեծիմներ են եղել:

«Ամեն օր տունս կուզաս, տալիս կուտես: Այստեղ Եգիպտոս է, ձմեռներն այստեղ ցուրտ կըլլա», - հրահանգեց ինձ:

Այդպես էլ եղավ, ես ամեն օր նրանց տունն էի:

Տիգրան Լեոնյանի հետ շատ մեծացանք: Նա հրաշալի մտավորական էր, վերլուծում էր օղերաները: Ես երկու կրթություն էի սսանում, մեկը՝ թատրալան ինստիտուտում, մյուսը՝

Գոհար Գասպարյանի սանը՝ օղերային արվեստի մասին: Ներկայացումները միասին մայրում էին, հետո տանը ֆնտրվում՝ ինչն էր լավ, ինչը՝ թերի: Յետ Տիգրանը բեմադրիչ դարձավ: Մոսկվա գնաց, եկավ, բեմադրեց «Պայացները» եւ դիտլոմայինը դաստիարակեց:

«Օթելլո», «Արեակ Երկրորդ», «Անու», «Պողիկոս» բեմադրեց:

Նա ինձ առաջարկեց Սոփոկարյանի անվան օղերային եւ բալետի ազգային ակադեմիական թատրոնում օղերա բեմադրել, ուզում էր, որ «Օթելլո» բեմադրեմ, ինքն էլ եղի: Այն ժամանակ կարծում էի, թե օղերան իմ տեղը չէ, մեծեցի:

Տիգրանի մոլիսը մարտեցի: Ինչպես էին նրա հետ վարվում, ինչպիսի դաժանությամբ: Ներում էին, աղունախ սեւացում, թե իբր նա Գոհար Գասպարյանի ամուսինն է, դրա համար են դեր տալիս, այնինչ Տիգրանը հոյակապ ձայն ուներ, հոյակապ արտիստ էր: Շատ էր նեղվում, հաճախ սիրը բայց էր անում ինձ մոտ: Խոսուկանց, որ անգամ ինքնաստան լինելու մասին է մտածել: Շատ էր տառադան: Նա մեծաղվար տարիներին դադարեց օղերան: Գնաց Սիրիա, իր ծախսերով կսավներ, կտրներ բերեց բեմադրությունների համար: Աշխատողները մութ ու ցուրտ տարիներին ձեռնոց էին դնում, բայց աշխատում էին, հագուստներ կարում:

Եվ Տիգրանը «Պողիկոս» բեմադրեց՝ գլուխգործոց:

Ես մոտիկից եմ տեսել, թե ինչ անառողջ մթնոլորտ էր սիրում օղերային թատրոնում, ինչպես էին անխնայ ոչնչացնում տաղանդավոր մարդկանց: Ու դա էր դասադառը, որ որոշեցի հեռու մնալ այնտեղից ու... Երեանից:

Գեղերումներ

Ամերիկա գնացի՝ ծնողներնս մոտ, վերադարձա Եգիպտոս, փորձեցի արաբական թատրալան ուրոքեցիս քաղաքական մտայնության, սրացավություն, հարգանք դիմացիների աշխատանքի հանդեմ: Ներկայացումը կարող էին կիսատ թողնել ու գնալ, որովհետեւ նամագի ժամն էր: Վճռեցի՝ կան մասնագիտությունս կփոխեմ, կամ՝ երկիրս:

Սսանիսլավսին է ասել՝ առանց կարգադատության միայն բանակում ու թատրոնում հնարավոր չէ, այն էլ բանակում՝ վստահ չեմ:

Փորձեցի Ֆրանսիա գնալ, եգիպտական անձնագրով ինձ վնդեցին այնտեղից, մույնը եւ Անգլիայում եղավ:

ԱՐԾՎԻ ԲԱՆԻՆՅԱԿ

Արմին Կեռնյազի. «Խառն ծագումն ունի իր առավելությունները»

Էստնիացի գրողի իր գրականության և հայկական արվեստների մասին

Էստնիացի գրող Արմին Կեռնյազին ծնվել է 1969 թվականին, Մոլդովայում: Գրել սկսել է 34 տարեկանից: Նրա առաջին գիրքը՝ «Սիրողականը», հրատարակված 2005 թվականին, ամփոփում էր «Պատմություններ: Դրանցից «Անանուն լողափերում» արժանացել է լավագույն պատմական մրցանակին, իսկ «Սիրողների» հիման վրա ֆիլմ է նկարահանվել 2008-ին: Հրատարակել է նաև «Ղեմքը, որը մնացել էր» պատմական ժողովածուն (2006), «Փախածները» (2009) և «Լավ ընկերությունը» (2011) վեպերը: 2012-ին Կեռնյազիի «Պատմություններից մեկն ընդգրկվել է «Լավագույն եվրոպական գեղարվեստական գրականություն - 2012» ժողովածուում: 2015-ին նրա «Լուի Վուսոն» վեպը հաղթել է Էստնիացի գրողների միության վեպի մրցույթում: Այն օրագիրն է մի երիտասարդի, որը ողջ երկրագնդում մնում է մեծ-մեծակ...

-Արմին, քո գործերից ես կարդացել եմ միայն «Լուի Վուսոնը» ռուսերեն թարգմանությամբ: Այն շատ բազմա-մասն է, ներառում է զրեթե ամեն ինչ՝ վառ երեակայություն, փիլիսոփայություն, էրոտիկա, մասուրալիզմ, կյանքի ու հասարակության մասին ուժեղ քննադատական դիտարկումներ: Շատ հարցեր մնում են անդամադրության ինչու է ողջ մարդկությունն անհետացել ու միայն երկու հոգի են ողջ մնացել, զղամարդն Էստնիայում, կինը՝ Կորեայում: Իսկ առկա մնացած վերջաբանն ինձ էլ ավելի շփոթեցրեց: Այնուամենայնիվ, ուրախ եմ, որ կարդացի վեպը: Անհամբերությունը, որով ստատում ես հաջորդ գլուխներին, անկախ այն բանից՝ փոխհասուցվում է, թե ոչ, խոսում է նաև քո գրական հմտության մասին:

-Շատ շնորհակալ եմ մեկնաբանությունների համար, Արծվի: Անկեղծ ասած, երբ ես գրում էի այդ վեպը, ինչ-որ հայեցակարգի չէի հետևում: Ես որոշեցի գրել այնպես, ինչպես ջազ երաժիշտներն են նվագում իրենց երկար իմպրովիզացիաները: Այն կարող էր շատ անկախ լինել դեռ հարյուրավոր էջեր, բայց ես զգալիորեն սիմպոլիկ էի ինչ-որ կերպ ավարտել այն: Այնպես որ, իմ նպատակը մարդկության անհետացումը զարգացնելն էր: Նույնը վերաբերում է նաև ավարտին:

-Ինչու էստնիացիները վեպի ժանրը ստիպալիկա ֆանտաստիկա, փիլիսոփայական հակաուսո՞րհիա...

-Ցավով արժի, ես այդ հարցի պատասխանը չունեմ: Երբ սկսում եմ գրել, չեմ մտածում ժանրի մասին: Ինձ համար գրելն առաջին հերթին խաղ է, որտեղ ինձ համար սահմաններ չկան: Միակ դեպքում, որ ինձ համար սահմանափակումներ դրեց, այն էր, երբ 2020 թվականին գրեցի «Պատմությունների ծաղիկները» վեպը: Ես գիրքն անվանեցի «Միջուկային պատմություններ»: Ես գիրքն անվանեցի միջուկային պատմությունների ժողովածու, որտեղ յուրաքանչյուր սեփական պատմությունն է 1000 բառից: Պատմ-

վածքի միջին երկարությունը երեքուկես էր: Դա բավական դժվար էր: Որոշ պատմություններ երկարացնում են ինչ-որ մեկի կյանքը սկզբից մինչև վերջ, կամ նույնիսկ դարերի ընթացքում հասած պատմություններ: Այն պահանջում էր հստակ որոշում՝ ինչը պատմել եմ ինչը բաց թողնել: Մնացածը թանձր էր օժտակալի թեստ: Չմայած պատմականների կարծրությունը, ես խորհուրդ եմ տալիս մեկ պատմական գիրքի ավելի չկարդալ: Անհար է ծարավը հագեցնել օժտակով:

-«Լուի Վուսոնը» հրատարակել ես 2015 թվականին, երբ դեռ համավարակի եւ Ուկրաինայում դառնալի մղձավանջ չկար: Ինչու՞ բացարձակ այդ ժամանակաշրջանում նման առկալիտիկա եւ վախճանաբանական սրամադրությունները:

-Վեպը սկսել եմ գրել 2013 թվականին, ինձ ներգրավեց ռուս, որն այն ժամանակ սաստեղծում էր: Արդեն որոշ ժամանակ է, ինչ նկատել էի, թե ինչպես էր նա սուզվել համաշխարհային ընդհանուր աշխարհը, որից դուրս էր գալիս միայն սառնարանին կարճատև այցելությունը: Այնուհետև ես հարցրի՝ ի՞նչ կաներ, երբ հասկանար, որ մեմբ այլևս այն-հետ չեն: Ես հարցրի նա մոր, քուռն էլ իմ մասին: Նա պատասխանեց, որ խնդիր չի լինի, քանի որ սանն ունի անհրաժեշտ ամեն ինչ: Հետո ես հարցրի, թե ինչ կանի, երբ մեր բացակայությամբ սառնարանը մի օր ի վերջո դառնալի: Տղան պատասխանեց, որ հեծանիվով կգնա մոտակա առևտրի կենտրոնը, որտեղ ամեն ինչ կա: Երիտասարդի կարծիքն այն մասին, թե ինչն է կարևոր կյանքում, ինձ զարմացրեց: Աշխարհում մնացած միայնակ մարդու թեման մոռոթություն չէ, բայց ես մտածեցի, որ այն կարող է հետաքրքրական լինել, եթե գրվի բարեկեցիկ հանրության շատ «խակ» անդամի սեսսանկյունից: Բայց մեմբ 2013-ին աղբյուր էի միանգամայն այլ աշխարհում: Նույնիսկ մարդկանց մեծամասնությանը հասու չէին կլիմայի փոփոխության եւ մարդկային գործունեության հետեւանով առաջացած բնապահպանական խնդիրները: Ավելացնեմ նաև արդեն մի քանի տարի անցած համավարակը, Եվրոպայում շարունակվող պատերազմը՝ իր սասնյակ հազարավոր զոհերով, ամբողջ էներգետիկ եւ միգրացիոն ճգնաժամը:

Եթե այսօր գրեի «Լուի Վուսոնը», ապա դժվար թե ստացվեր աշխարհում միայնակ մնացած մի երիտասարդի մի թեթև արկածային պատմություն՝ սրամիջ կարգախոսներով: Աշխարհում երեւի այլևս չկա չի մնացել մեծ «թուլության» համար:

-Քո հերոսն ասում է. «Աշխարհում երեւ բանի չի կարելի վստահել՝ զովագրին, երաժշտությանը, պատմությանը»:

Այդ, գլխավոր հերոսի կարծիքն է, որ ժողովրդի ամեն բան, ներառյալ երաժշտությունը, իրոք զեղ հիմնարկություն է՝ մարդու վրա հուզականորեն ազդելու համար: Էթեկսը նա դիտարկում է հիմնականում որդես մանիպուլյացիա: Նա, որդես մարտնչությունը օգտագործելով գովազդներում, ֆիլմերում, առևտրի կենտրոններում եւ այլուր: Թեեւ նա նաև ունակ է վայելել երաժշտությունը եւ հեռանալ ռազիոնալությունից եւ միաժամանակ նեյթել դրա խաբուսիկ ալիմենտի մեջ, սակայն նա ուղեղը դեռ հաշվարկում է այդ երաժշտության իրական նպատակը:

-Բայց ես միանգամայն համաձայն եմ վեպում ինչու այն մեքին, որ «Մարդն ամենավստահավոր արարածն է ողջ աշխարհում: Նրա վրա հույս դնել չի կարելի, նրա սրամադրությունները փոփոխական են, ցանկություններն՝ անկանխատեսելի, հիմարությունը չի գիշում խելիքն»: Դու ընդհանրապես թերահավա՞ս ես մարդկության նկատմամբ:

-Զափազանց հեշտ կլիմեր այն կամ ոչ պատասխանել եւ հարցը փակել: Կարծում եմ, որ անհիմն մեծ բռն է դրվել մարդկանց ուսերին: Ես չգիտեմ, թե ինչու եմ մեմբ ենթադրում, որ այնքան շատ բան է կախված կաթնասունների մի սեսակից մի փոքր մոլորակի վրա, հսկայական գալակտիկայի հեռավոր մի ծայրում, ու հետաքրքիր մարդկանցից ակնկալում եմ առնվազն լավ հոգ սանել իր հայրենի մոլորակի մասին: Չմայած որ հազարավոր տարիներ մարդիկ աղբյուր են ցամաքի գրեթե բոլոր հնարավոր վայրերում, նրանք դեռ առաջին ֆայլերն են ամում ամբողջ մոլորակը որդես իրենց սուն ճանաչելու համար: Միավորված ազգերի կազմակերպությունը, որը ղեկ է լինի աշխարհի բոլոր ազգերի հանրագումարը, իրականում շեղական ազգային շահերի շուկա է: Մեմբ դեռեւս արյունալի պատերազմներ են ունենում տարածքների եւ շահերի համար: Որոշ ժամա-

նակ հույս կար, որ միջազգային սնտեսությունն ու առեւտուրը ներուժ ունեն մարդկանց լիովին համախմբելու համար, բայց հիմա այն չկա: Անվստահությունն ու թեմամանր շատ ակնհայտ են: Յեղային մտածելակերպը մեր գեմեթիկ կողմն է: Մեմբ չափազանց եզոիս ենք եւ բարոյաղես փոքր: Եվ չմայած մեմբ ունենք ինֆուսիոններ եւ հրթիռներ, որոնք մեզ կանեն սիեգերական բարձունքներ, մեմբ դեռ մայներս հառել ենք մեր նսերի մասներին: Անգամ երբ վերեւ ենք մայում, Աստուց առաջնորդություն ենք ակնկալում: Բայց Աստված մեմբ է երաժշտության... ամեն մեկն ունի իր սիրելին: Ժամանակը ցույց կտա, թե մեմբ կկարողանանք ավելի հասունանալ: Եվ ինչ գնով դա կլինի:

-Մեկ այլ ուժեղ մեքերում «Լուի Վուսոն»-ից. «Բնական կինը չի կարող հեշտ սկզբից կատարյալ լինել, քանի որ բնությունն ինֆինիտ անկատար է»: Ես սիրում եմ բնությունը եւ երբեմն մտածում եմ, որ մարդն արժանի չէ այդպիսի գանձ ունենալու: Սակայն երբեմն նաև կարծում եմ, որ բնությունն անկատար է՝ հաշվի առնելով բնական աղեսները եւ գործընթացների անորոշությունը, հասկալալի ծերացումը եւ մահը:

-Դա դարձյալ գլխավոր հերոսի պատկերացումն է կատարյալ գեղեցկության մասին: Հայացքն այլանորակված է: Այն ծագել է մանգաներից եւ ֆոստոփից, որոնց մեջ մարվել է ամեն անհանգստացնող եւ անկանոն բան: Այնտեղ նույնիսկ հրեւերն են ծագված կատարյալ լինել: Բայց բնությունը միշտ ավելի է, քան մարդությունը: Օրինակ, վերցրեմ մախուր ջուրը՝ H2O-ն: Իրականում մեմբ բան չկա, միշտ ավելի է կա: Մախուր H2O-ն ջրի ֆոստոփի տարբերակն է: Դա հնարավոր է միայն լաբորատորիաներում: Կյանքի հիմնն անկատարությունն է, թերությունների հնարավորությունը, ֆայլը դեղի փոփոխություն: Կատակլիզմները, ծերությունն ու մահը կյանքի անհրաժեշտ բաղադրիչներն են: Առանց դրանց կյանքը երբեք չէր լինի: Մեմբ ղեկ է երախտաղատ լինեմ մահվանը, բայց դա այլ թեմա է:

-Դու գրել ես. «Գեղարվեստական գրականությունը մարտնչական անառողջ բան է»: Այդպես է: Քոնը մոլորակ:

-Լուին իր գրերի հեշտ մեկտեղ մի քանի ժիւ լավ կոնյակ ուներ, եթե ճիշտ եմ իրում: Նա դառնությունը ընդունում է, որ գրողները, բացառելով մանկական գրականությունը, հակված են բավական սաղիսորեն վարվել իրենց հերոսների հեշտ: Լուին, հուսահատության եզրին, համարում է այդ հորինված կերպարներին: Գուցե խորքում իրեն համարում է նրանցից մեկը, ինչ-որ խելագար հեղինակի գյուլ: Այդ պահին գեղարվեստական գրականությունը Լուիի համար ներկայանում է որդես հովանավորյալ չարագործություն, որտեղ գրողը կատարում է դաժան Աստու դերը: Սա նրան հիվանդացնում է:

-Ենթադրում եմ, որ դու երեսունն ես, թեեւ քո Ռոբինզոն Կրուզոյի համար մի իզական սեռի Ուրբաթ ուղարկելու ակնկալիներս չարարացան. փոխարենը կար Քինի Քին սեփա-սիկնիկը Քին Քարաչյանի սեփով: Այնուամենայնիվ, անձերի սակ առեւտրի կենտրոնի սանիում հերոսի ղաղվածի նկարագրությունն իմ երբեք կարդացած ամենահրաշալի երոսիկ սեսարաներից մեկն է: Ինձ համար դա վայրի է եւ սաղիչ՝ լավ իմաստով: Անկախությունից հետո շատ հայ գրողներ սկսեցին իրենց գրվածներում առատորեն ներմուծել երոսիկա եւ ոչ նորմալիկ բառաղատար: Ենթադրում եմ, նույնը երկրում նաև Էստնիացի գրականության մեջ:

-Էստնիացի գրաֆնաղատները այս հարցին պատասխան կունենան: 1990-ականներին, մեր տարածաշրջանի ազատագրումից հետո գրականությունը նույնպես ազատագրվեց, եւ սեփալի թեման, որդես կյանքի մի մաս, նույնպես «ղայթեց»: Այս հարցով այլևս ամոթ գոյություն չունի: Թե՛ իզական, թե՛ արական սեռի հեղինակներն էլ համարձակ եւ հետաքրքրաշարժ են գրում: Եվ իսկաղես, սեռական էներգիան կարեւոր դեր է խաղում մարդկության բոլոր գործողությունների մեջ: Համաձայն եմ, որ «Լուի Վուսոնը» մեծաղես «լիցեզվավորված է» սեռաղես կանաղես: Էստնիայում հարցում կատարեցին երիտասարդների ցրջանում դոնկաղուրթյան գործածման վերաբերյալ: Պարզվեց, որ շատ ռաղես եւ աղիկներ ինֆին կյանքի եւ երոսիկայի վերաբերյալ իրենց հարցերի պատասխանները ստանում են դոնկաղուրթյունից: Եթե նրանց ծնողներն ու դոլորցը ոչ մի աղիցություն չունեն այդ հարցի վրա, մեմբ կունենան մի սերունդ, որը ոչ մի տարբերություն չի սեսունում դոնկաղուրթյունի միջոց:

-Ենթադրում եմ, որ դու նաև մեծ համաղատասեր ես, քո վեպում այնքան շատ խորիկներ են թվարկվում:

-Դու գրել ես. «Գեղարվեստական գրականությունը մարտնչական անառողջ բան է»:

-Ընդհակառակը: Ես ճաշարանը մախրանում եմ ռեսուրսների: Ինձ դուր են գալիս դարձ, մախր համերը եւ սնունդը: Սուրճերը մախրանում գտնվող աղանդների խելախել բազմազանությունը, որին Լուին բախվում է, ազնիվ մարդուն կախիկ կարմրել: Մի ֆանի օրը մեկ մեմֆայլում ենք Դախիսի դաճ մոս, որտեղ կան սասնյակ հազարավոր մթերային աղանդներ: Տասնյակ հազարավոր:

Անցյալ շաբաթ Եսոնիայում երկու ռեսուրան առաջին անգամ արժանացան երկու Միսեյի մասոյի: Արդյունքում, դրանցում ամիսներով հերթ են կանգնում, զմերն աճում են, հեղինակությունը՝ նույնպես: Հյուրանոցներն իրենց հյուրերին խորհուրդ են տալիս գնալ այնտեղ: Դա հասարակության ողջ սղառողական մեակույթի մի մասն է: Ես երբ անգամ եղել եմ Միսեյի մասոյ ունեցող ռեսուրաններում եւ դրանցից ոչ մեկը դրականորեն չի զարմացրել ինձ: Այնտեղ միայն տեսել եմ ավելորդ խաղեր սնունդի հետ եւ ինֆրավսահ գոհունակություն:

-Ըստ վեդիդ՝ «Բոլոր նորույթները, որոնք ժամանակին ամեն առավոտ մարդկությանը փայլել էին տալիս երջանկությունից, այժմ ֆարացած են հավերժության մեջ»: Այնուամենայնիվ, ի՞նչն է ամեն անգամ երջանկությանը փայլել տալիս:

-Միզուցե առավոտը: Բարեբախտաբար, կյանքն այնպես է, որ յուրաքանչյուր 24 ժամվա ընթացքում մեզ սրվում է նոր հնարավորություն: Դու կարող ես ազատվել երեկվա թերություններից եւ նորից սկսել:

-Դու նաեւ գրել ես. «Մեր խնդիրն է սեղանից լցնել զգացմունքներով»: Իսկ ո՞րն է գրողի խնդիրը:

-Գրողի խնդիրն է մասնաճեղ այն հարցերը, որոնք ընթերցողը կարող է չնկատել: Դա կարող է լինել հաճելի կամ տհաճ, մեծ կամ փոքր, լուրջ կամ զվարճալի: Գրողը դա լիարժեք անի ընթերցողին հետաքրքրաբեր ձեռքով: Եվ ընթերցողին լիարժեք սա մի բան, որի մասին նա կմտածի անգամ գիրքը կարդալուց հետո:

-Ի՞նչ ուղղությամբ է այսօր ընթանում Եսոնիայի գրականությունը:

-Այժմ Եսոնիական գրականության մեջ լիարժեքներ գրելու մի տեսակ բուն է: Մասամբ՝ շնորհիվ «Եսոնիական լիարժեքներ» մասնաճեղի, որն ամեն տարի հրատարակում է նախորդ տարվա լավագույն լիարժեքները մեկ ժողովածուով: Հինգերորդ ժողովածուն տպագրվեց անցած զարմանք: Կարճ ասած, լիարժեքների ժամանակ ավելի ու ավելի է տարածվում գրողների եւ ընթերցողների շրջանում: Տեղի են ունենում մրցանակաբաշխություններ, լույս են ընծայվում ժողովածուներ: Հասկանալի է կին հեղինակների աճող թիվը: Սա հարստացնում եւ տարբեր երանգներ է ավելացնում Եսոնիական գրականությանը, ընդլայնում է մտածողությունը:

-Քո կենսագրության մեջ գրված է, որ ծնվել ես հայ մոր եւ էսոնացի հոր ընտանիքում: Հայ-ռուսական ծագմամբ ռուս գրող Նինա Բերբերովան գրել է, որ ինքը վաղ է գիտակցել երկու արյունների առկայությունը: Իսկ դո՞ւ:

- Ես ծնվել եմ Մոլդովայում, որտեղ մինչեւ Եսոնիա տեղափոխվելն աղբյուր է մայրս՝ **Աննա Փափագյանը**, այժմ՝ Աննա Կրոնյակին: Երկու ամսականում ինձ բերեցին Եսոնիա, եւ ես դարձա էսոնացի: Ծնողներս այդպես էին որոշել: Ես նույնպես չեմ վաղ տարիքում եմ գիտակցել իմ խառն ծագումը: Հաճախ էի ամառներն անցկացնում Քիցեուում, ազգականներիս հետ: Նրանք բավական բազմազան էթնիկ ծագում ունեին: Պապս հայ էր, տատիկս՝ լեհական հրեա, իմ մի զարմիկը հունական արմատներ ուներ: Բոլորը, սակայն, խոսում էին ռուսերով:

Արմին Կրոնյակին մոր՝ ծնյալ Աննա Փափագյանի հետ

բն: Հիշում եմ, մի կարճ ժամանակահատվածում ես նույնիսկ ամառում էի դա համար: 1980-ականներին, երբ էսոնացիների շրջանում խորհրդային զավթումից ազատագրվելու զգացումը կար, շատ կարեւոր դարձավ «իսկական» էսոնացի լինելը: Եվ ես դա զգացի, ֆանի որ մախր էսոնացի չեմ: Բայց այդ զգացողությունը շուտով անցավ՝ ինչպես անձնական, այնպես էլ սոցիալական առումով: Այսօր կարծում եմ, որ խառն ծագումն ունի իր առավելությունները: Ընդհանրապես, այստեղ մարդիկ հանդուրժող են օտարազգիների հանդեպ, մասնավորապես երբ նրանք խոսում են էսոներեն: Բայց այս տարվա փետրվարին ռուսական մեդիաներում Ուկրաինա փոխեց ամեն ինչ: Նույնիսկ ուկրաինացի տարիքային էսոնիայում ինձնից մեծերը լուր համար՝ տեսելով, որ իմն ուկրաինացի է եւ լիարժեքաբար է ռուսական բանակին:

-Քո Արմին անունը կադուրնի ֆոն մոր ազգության հետ, թե՞ դա գերմանական անուն է:

-Գերմանական անուն է, որը գործածվում է Եսոնիայում: Բայց թվում է, որ ծնողներս ինչ-որ կերպ ցանկացել են կարեւորել իրենց տարբեր ազգությունները, ֆանի որ ֆրոջ անունն էլ Եսա է:

-Մեր ընթերցողներին հետաքրքիր կլինի իմանալ ընտանիքի հայկական կողմի մասին: Որտեղից են նախնիներդ եւ որտեղ բան ժառանգել ես նրանցից: Գիտե՞ս որոշ չափով հայերեն ու երբեք եղել ես Հայաստանում:

-Մայրս ինձ լիարժեք է, որ մեր հայ ընտանիքը Տրապիզոն նավահանգստային ֆաղափց էր, այժմ Թուրքիայում: 18-րդ դարում նրանք գաղթել են Արթուրազի, որտեղ էլ ծնվել է մայրս: Նրանք երբեք չեն աղբյուր Հայաստանում: Պապս՝ Միսիթար Փափագյանը, ծխախոտի արդյունաբերության բարձր գնահատված մասնագետ է եղել, աշխատել է շատ երկրներում՝ Վրաստան, Ռուսաստան, Բուլղարիա, Մոլդովա: Եվ, իհարկե, նա ընտանիքը նա հետ ճանապարհորդել է այդ երկրներում: Մայրս ասում է, որ իր առաջին լեզուն հայկական Համբուրգի բարբառն էր: Ժամանակի ընթացքում նա սովորել է ռուսերեն, էսոներեն եւ անգլերեն:

Ես շատ դժվարանում եմ հայկական, լեհական կամ մեկ այլ բան հայտնաբերել իմ մեջ: Հայաստանում եղել եմ մեկ անգամ, 2013-ին, մեակույթային դիվանագիտական ծագումով: Երկու անգամ եղել եմ Վրաստանում եւ լիարժեք խոսակցում եմ, որ այնտեղ ինձ ավելի շատ էի զգում՝ ինչպես տանը: Միզուցե ծովն էր լիարժեք: Նույնիսկ իմ նախնիներն աղբյուր եմ ծովի ավիին՝ Տրապիզոնում եւ Գուդաուսայում:

Հիշում եմ, որ Հայաստանում շատ շուտ էր, որն անտարբեր կանգնած էր լիարժեք լիարժեք, ինչն ազդում էր մարդկանց վրա: Ես զգացի մի տեսակ հանգստություն եւ անտարբերություն: Մարդիկ ոգեւորված կամ լավատեսներն էին սրամաղթված: Վարորդը, որը մեծ հաճախակաբար մի ֆանի օր ծառայում էր մեզ, արցունքն աչքերին խնդրեց, որ իրեն հրավիրեմ Եսոնիա, որտեղ նա կկարողանար գտնել ավելի լավ աշխատանք եւ ավելի լավ կյանք:

Ես հիշում եմ նաեւ թանգարանի մեր ուղեւորին՝ տարեց մի տարեց, որը հողատիրությանը ասաց, թե իր կարծիքով, հայերն են ստեղծել աշխարհի առաջնակարգ մեծ մասը, նույնիսկ դա հիշում եմ: Ես ծիծաղեցի նրա ասածի վրա:

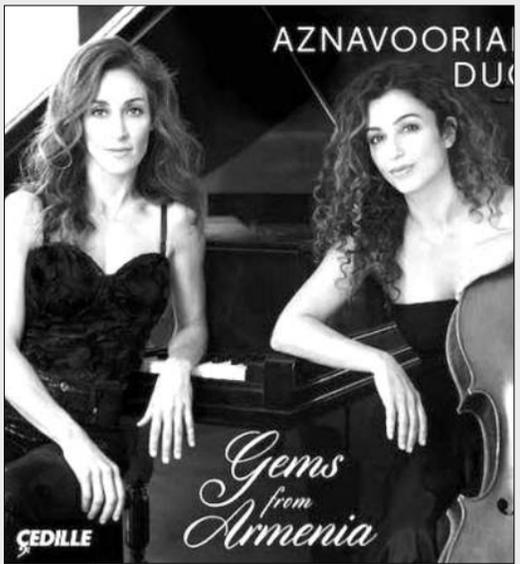
Մի բան էլ: Մի օր ճաշում էինք ինչ-որ լեռներում: Շրջակա բնադասերներից մարդու շուն էր կրկնում, հասկալիս մեզ համար, որ եկել էինք գրեթե հարթ երկրից: Մեմ լողացանք սառցի լիարժեք ջուր ունեցող լեռնային գետում եւ կերամք թառակի աղբյուր: Դա լավագույնն էր, որ ես երբեք ճաշակել էի...

** Իրականում դա հիշողների առաջին հիշատակումներից մեկը գտնում ենք 9-10-րդ դարերի լիարժեք Թովմա Արծրունու «Պատմություն սանն Արծրունյաց» երկում, որտեղ նա հիշատակել է, որ Սասունի բնակիչները լեռներում ձյան վրա երթելու համար կառուցել էին հասակներ կապած:*

ԼՈՒՐԵՆԱ Ա. ԶՈՆՍՈՆ

Հայ երաժշտություն՝ Ազնավորյան դուետի ոչավորված մեկնաբանությամբ «Չիկազո ֆլասիդո ռիպլու»

Ազնավորյան սաղանդավոր ֆլուրերը՝ թավջութակահար Աննա Եւ Չիկազոյում բնակվող դաշնակահարուհի Մարթան, իրենց հայկական ժառանգությունն են ուսուցանում սիրում դուետի առաջին ձայնագրությունում, որը վերջերս թողարկել է «Սեդիլ» ընկերությունը՝ «Գոհարներ Հայաստանից» (Gems from Armenia) վերնագրով:

Բացառությամբ **Արամ Խաչատրյանի** եւ միզուցե **Առնո Բաբաջանյանի**՝ մերկայացված կոմպոզիտորներից շատերի անուններն անտարբեր կլինեն նույնիսկ երաժշտության սիրահարներին: Այս 75 րոպեանոց ձայնագրության կոմպոզիցիաների մեծ մասը թավջութակի եւ դաշնամուրի համար գործիքավորումներ են, հիմնականում՝ մինչեւ հինգ րոպե տևողությամբ մանրադասերներ:

Ծրագիրը բացվում է հինգ կարճ լիարժեք բաղկացած սյուիտով, որի հեղինակն է գերադասիվ Կոմիտաս Վարդապետը (1869-1935), որը հավաքել է մեակել է հայ ժողովրդական երգերը նույն տղանակով, ինչ Բարսեղը՝ Հունգարիայում: Այս երաժշտության մեջ գերակշռում է մեակույթ մեկնաբանությունը, իսկ Աննի թավջութակի փայլեցված տեմպը հաղորդում է ներքին խորհրդածություն: Ավելի դինամիկ «Ալ ալլոտո»-ը բերում է ողջունելի հակադրություն, իսկ դաշնակահար Մարթան զգայունորեն հղվում է ստեղծաբանին «Գարուն ա»-ի մեմանկագրում: Եզրափակիչ երգը՝ «Կռունկը», աչքի է ընկնում երկուսի լավ մերգրավածությամբ, երբ Աննա գործադրում է լիարժեք արտահայտչականության հուզիչ ջիղը:

Խաչատրյանը մերկայացված է երկու գործով, այդ թվում՝ «Գարուն երեանը»՝ նրա ֆնուե ձոնը Հայաստանի մայրաքաղաքին: Առնո Բաբաջանյանի «Էլեգիա դաշնամուրի համար» ստեղծագործությունը հարգանքի տուր է Խաչատրյանին՝ իր ուսուցչին, եւ Մարթան այս երաժշտությանը հաղորդում է ուժ եւ ողջութի արտահայտություն: Բաբաջանյանի «Արիան» երգեցիկ է լի զգացողությամբ, իսկ դրան հաջորդող «Պարս» այն ավելի թեթեւ է դարձնում:

Սկավառակի ամենաձավալուն ստեղծագործությունը **Ավես Տերտրյանի** 20 րոպեանոց թավջութակի սոնատն է, գրված 1956 թվականին: Բացման «Անդանտե» մերկայացնում է լայնորեն ռոմանտիկ մեղեդիի Ազնավորյանների ուժեղ նվագով, որը հուժկու թափ է հաղորդում երաժշտությանը: Ավելի մռայլ են մտնումները միջին «Ադաջոյում», որը մեծ զգացումով նվագում է Աննա: Եզրափակիչը մոտորային «Պրեսոն» է, որտեղ դուետը ռիթմերը հմտորեն զգում է ետառաջ՝ հիմնվելով կոմպոզիցիային ֆարակա մասի վրա՝ մինչ կողան:

Ալեքսանդր Հարությունյանի «Էֆուրմոնը» (նրա «Շեփորի կոմպոզիցիոն» որոշ ժողովրդականություն էր վայելում անցյալ սասնամյակներում) աշխույժ ժողովրդական մեղեդի է՝ ողբանկագային միջին հասկածով:

Սկավառակը եզրափակվում է երիտասարդ սերնդի կոմպոզիտորների ստեղծագործությունների տրակով՝ ավելի վառ ժամանակակից ուժի մեջ: Լիբանանցի կոմպոզիտոր **Սերուժ Գրաճյանը** կատարել է «Սարի սիրուն յար» երգի հուզիչ մեակումը: **Վաչե Շարաֆյանի** «Զարացած դարը» որոնողական գործ է, ավելի գրավիչ, ֆան տերմիստրյան բնույթի, գրված տղավորիչ իմպրեսիոնիստական լեզվով:

Ծրագիրն ավարտվում է **Փիլիպ Բոյերի** «Արարատ լեռով», որը գրված է Ազնավորյան դուետի համար եւ հնչում է այստեղ որոշ տրեմիտային ձայնագրություն: Այն ինուկտե որոշ տեղողությամբ սկավառակի ամենաերկար առանձին հասկածն է: Ստեղծագործությունը սկսվում է թավջութակի սոնորն ճարտասանական զարգացումով եւ անցում կատարում առավել հուզական հասկածի: Երաժշտությունը ստեղծվել է Բոյերին բնորոշ վարդապետությամբ, իսկ հիմնական ֆարակա մեղեդին՝ ամերիկացի կոմպոզիտորի ամենահասկանալի գրավիչ ոճով, որտեղ «Կռունկ» ժողովրդական երգն արձագանքում է կողային: Հեշտությամբ կարելի է նկատել, որ «Արարատ լեռը», ինչպես եւ Տերտրյանի սոնատը, մեծ ժողովրդականություն են վայելում կամերային համերգներում:

Թեեւ այս ծագում գերիշխում է մեակույթ մեկնաբանությունը, Ազնավորյաններն իրենց հոյակաղ նվագով վառ են դա հիշում հետաքրքրությունը: Նրանք աչքի են ընկնում արտահայտչականությամբ, տեխնիկական լիարժեքությամբ եւ ներդաշնակությամբ: «Լոգան» կենտրոնում կատարված ձայնագրությունը համադասախանում է «Սեդիլ» ընդունված սասնդարին:

«Գոհարներ Հայաստանից»-ը մեծապես խորհուրդ է սրվում նրանց, ովքեր փնտրում են անկրկնելի էթնո-երաժշտական արտահայտություն, ինչպես նաեւ թավջութակի եւ դաշնամուրի դուետներին՝ նոր երկացանկերի որոնման ընթացքում:

Հայաստանում «դեղում են», եվրոպայում՝ յեղում

Հայ հեղափոխական դաշակցության գերագույն մարմինը ներկայացուցիչ Իսթանբուլի մարզային կոմիտեի կազմակերպությամբ Եվրոպայում իր համադրական խորհրդարանում: Այցերի մասին նա Facebook-ի իր էջում է գրառումներ կատարում, լուսանկարներ ու սեսանյութեր հրատարակում, որտեղ երևում է՝ ինչպիսի գոհունակությամբ է մասնակցում բոլոր սեսակի հանդիպումներին: Սաղաթեյանը, ըստ երևույթի, սիրով է Եվրոպայում ներկայացուցիչների հետ, քննարկում և զրուցում ընթացքում դասընթացի հայաստանյան իրականության, ընդդիմության հայերի, մեր երկրի առաջնահերթ խնդիրների և այլնի մասին: «Դիմադրություն» Եվրոպայում իր համադրական Եվրոպայում, հուսանք, ինչ-որ ժամ ինչ-որ առումով դրական ազդակներ կբերեն մեր երկրին: Արձանագրեմք սակայն, որ նույն «Դիմադրություն» Եվրոպայում անդամները Եվրոպայում կարողանան կարգավորել բոլորի ազդակներ են կազմակերպում Հայաստանում գործող եվրոպական սարքեր կազմակերպությունների գրասենյակների առջև, այնուհետ իրենց լիզենզիան ուղարկում գեղեցկադեմ ժողովուրդը ընդունել նույն եվրոպացիներին: Ստացվում է՝ ընդդիմադիրները եվրոպացի գործընկերներին «դեղում» են (համեմատելով արտադրության այդպիսի են ցույց սալիս), Եվրոպայում՝ յեղում:

ՍԵՆԱԿՆ ԿԱՐԳՈՒՄԵՆՆԵՐ

Ադրբեջանը նոր այցեքարտով է մարտնչում Երեւանի դեմ՝ Բաքվի Գրիգոր Լուսավորիչ հայկական եկեղեցին հակադրելով Կոնդին

⇒ 1 Հեղինակին դաշակցության ընդունելության է արժանացրել Ադրբեջանի արտոնարտարար **Ջեյհուն Բայրամովը**, իսկ սարքեր դաշակցության խախտելու և հանձնարարել են առաջիկայում գիրք սարքեր լեզուներով հրատարակել, առաջին արտերկրի դիվանագիտական հաստատություններ, գրադարաններ, համալսարաններ: Հետո կոմիտեի նախագահ **Ռուբեն Ռզաեի** առաջնորդությամբ հանդիպել է Շուշիից բռնի տեղահանված 80-ամյա գերմանուհի **Իրմա Վեբերին**, որ հարկադրված է եղել 1992-ին լքել Շուշին, այնուհետ Բաքվում այցելել Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցի:

ՏԵՔԵԲԱՏԻ ՄԱԽՈՒՄԵՆԻ ՆՈՒՆՆԵՐԸ. A VIEW FROM TEPEBASHI NEIGHBOURHOOD.

Առաջին անգամ է, որ Ադրբեջանական ղեկավարները գործակալությունը հիշատակում է Բաքվում Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցու գոյության փաստը՝ առանց նշելու անուշաբույր «սուրբ» և «հայկական» բառերը: Հիշյալ աղբյուրը հրամցում է մի լուսանկար, որ փաստացի ներկայացնում է դրա գոյության վկայությունը: Ինչպե՞ս է դասադրել, որ Ադրբեջանցիները գերմանացի թուրքազեն ժողովուրդին ուղեկցում են հայկական եկեղեցի և դրա մասին հղանքիկ ազդարարում: Պատահական է այս այցելությունը, դրա մասին լուրերում: Մեր կարծիքով, Բաքուն այնքան մանրակրկիտ է մշակել իր ռազմավարությունը, որ ղեկավարող գործակալության մի ֆանի օրերի՝ անգլերեն, ռուսերեն, գերմաներեն լեզուներով լրահոսն ուշադիր վերլուծելով, բնավ դժվար չէ ենթադրել, թե ինչու հենց այս դասին դրա հիշատակումը կարևոր համարում:

րող իրողություն: Կամ՝ հայկական ժառանգության ոչնչացման մասին բարձրաձայնողների հանդեպ կասկած հարուցող: Կարելի է նաև ընթացիկ դասընթացի միջազգային բառերով՝ թայմինգը:

Գերմանացի այս գիտնականի ֆեյբյուքային սոցիալական էջից նկատելի է դառնում, որ նա էլ կարելի է Գրիգոր Լուսավորիչ այցը՝ այն փաստական դարձնելով լուսանկարների հավաստմամբ: Հետո իր ֆեյբյուքային էջում տեղադրել է ռուսալեզու «Հաֆին.ազ»-ի անդադարձը նաև որն արձանագրում է, թե գերմանացի գիտնականը այցելել է «Բաքվի սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ հայկական եկեղեցի»: Ինչպե՞ս ծանուցում է հիշյալ լրահոսն, «եկեղեցու մասին տեղեկությունը հյուրին է փոխանցել նախագահական գրադարանի սնօրեն **Սաիլ Ահմեդովը**: Նա հաղորդել է, որ եկեղեցում դասավանդում է հայկական հազվագյուտ գրականություն և ավանդական ֆոնդը»: Լրահոսն հաղորդում է, թե Հետո այնուհետ այցելել է Բաքվի գերմանական ավեսարանական լրագրական սաճար:

Սա հրատարակ նետել այն ժամանակ, երբ Ադրբեջանի 102 մշակութային հուշարձան է հղում ՅՈՒՆԵՍԿՕ՝ «Արեւմտյան Ադրբեջանում՝ Իրեվանում Ադրբեջանական մշակութային ժառանգության մաս հանդիսացող Թափաբաշին» մշակութային ժառանգության մասին փոխանցումը փակելու խնդրագրով:

Պատահական Բաքուն մի քան ներկայացրել է, թե հանդուրժողականության օրրան է Ադրբեջանը, սարքեր մշակույթների, դավանանքի հանդեպ սեր և հարգանք է ցանցում, իսկ Բաքվի՝ հայկական եկեղեցու անխախտ գոյության այս ցուցքը ոչ այլ ինչ է, քան Շուշիում, Ադրբեջանի սիրադասության անցած Արցախի հայկական ժառանգության ոչնչացման փաստին հակադրելով:

Հայաստանի լուրերում դասն անխոսելի է, ծոցում չկա, և ձեռք չի սվել Արցախը յուրացնելու, Հայաստանի սարածխային ամբողջականությունը խախտելու, Ադրբեջանի ահաբեկչությունը դասադարձելով՝ դաշակցության Երեւանի, իմա՝ «Քաղաքացիական դաշակցության համեմատության դաշակցում, որ կնքել են Թուրքիայի և Ադրբեջանի Երեւանի սեփականից գերադասելու առերեսույթ խոսմամբ: Ադրբեջանցիները չափազանց են սիրում իրենց լեզուն, մանավանդ, երբ խոսքը աշխարհագրական տեղանուններին է վերաբերում, մեկ անգամ ծանուցում են, որ հայերը Կոնդին են անվանում ֆաղափ կենտրոնի թաղամասը, այնուհետ հավասարիմ մնում թե՛ դրա, թե՛ մեր մայրաքաղաքի Ադրբեջաներեն սարքերակին, որն անուշաբույր մեր օրեւ Երեւանում չեն կիրառելու, այդու՛ ֆարգելու:

Երեւանի՝ 2006 թվականի գլխավոր հասկարգում, ըստ «Ազերբայջան», 6 սարածխ կա, որ Ադրբեջանական ճարտարապետության մուտ ունի, որ ներկայացված է իբրև

դարակական: Այդ թվականին այդ սարածխի ընդհանուր մակերեսը 29 հեկտար է կազմել: Այսօր դաշակցության է 16 հեկտարը (նկատելի ունի Կոնդին-ԱՄ.Հ.), լուրերում է գործակալությունը՝ նկատելի հետադարձությամբ մշակութային ժառանգության ոչնչացման փաստը: Հուլիսի 5-ին Բաքվի «Գյուլիսան» կենտրոնում կայացել է Կոնդին և Երեւանի Ադրբեջանական մշակութային ժառանգության ոչնչացման վերաբերյալ գրի լուրերում նույն ֆունդումը, որին ներկա են

եղել նաև սարքեր երկրների դիվանագետներ:

Փաստերն Բաքուն, հայկականը ժխտելով, իմնադատական համար գլխավոր է համարում նաև դաշակցականի բացառումը:

Այս լուրերում Ադրբեջանն այնքան հոծ գծով է ներկայացնում, որ թվում է, թե այն հասնուկ, նոր մարտահրավեր է Հայաստանի իշխանություններին: Մի երկրի, որի ժողովուրդը չի ծանուցում իր դաշակցությունը, ընդհակառակը՝ ճողովաբանությամբ է վարչապետի մասնագետ խորվածը՝ խաղաղության օրակարգը, որի թե՛ կրակը Բաքուն երբեք մարմանը չի դարձնում, հետևաբար՝ սկսել այդ օրակարգով նշանակում է իմնադատական Երեւանը հրեջ չունի, աղափնում է միջազգային հանրության մարդասեր և մշակութասեր, արդարադաս վարկին, որ անձրև կողակրի: Այնուհետ իր հաղթանակից ոգեւորված է այնքան, որ նրա մտքի սահմանն անսահման է դարձնում իր երկրի սարածխը՝ Հայաստանն անվանելով Արեւմտյան Ադրբեջանի սարածխ, ինչպե՞ս ձեռնարկում է ղեկավար լրահոսն «Ազերբայջան» գործակալությունը: Եւ Բաքվից ամեն անգամ հաջորդ արարն են հրամցում Երեւանին:

Ադրբեջանի նախագահ **Իլհամ Ալիևի** «Շուշին՝ Ղարաբաղի մարզադիր» և Հայաստանի վարչապետ **Նիկոլ Փաշինյանի** «Շուշին դժբախտ և դժգույն» դաշակցությունը ավելին են, քան դասի մեջ ձեռնարկված արտադրություններ, որ հուզական երանգավորում ունեն: Դրանք խորհրդանշական են, որոնց վերջումն է հասնուկ ջանք չի էլ դաշակցում: Առաջինն ամենօրյա աշխուժությամբ լրահոս է ներմուծում այդ ֆաղափում կազմակերպող միջազգային սարածխային միջոցառումների մասին տեղեկույթը, հաստատելով, որ Ադրբեջանն է խեղու՛ Ղարաբաղի տերը, իսկ դրա մեջ գեղեցկված մարզադիր փայլը կարող են տեսնել միայն իսկական սերերը, որ հոգ են ցանցում մշակութային «ոչնչացման» եզրին հայտնված այն ժառանգության մասին, որ «օտարոգների» կամ «օկուպանտների» բառադասարանում «դժգույն ու դժբախտ» ձեռնարկում է ստացել:

ՄԱՍԿՆԵՆ ԿՈՒՄԵՏԵՆՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻՔ

Հայկական աստակալային 2026 թվականից հետո Երեւանում գործունե ժամկետի երկարաձգումը հանդիսանում է ՀՀ կառավարության հիմնական հանձնառություններից մեկը, իսկ այդ ժամկետի ավարտից հետո նոր աստակալային կառուցումը՝ հիմնական նպատակը:

Հայաստանում նոր միջուկային էներգաբլոկի կառուցումը օրակարգային է: «ՀԱԷԿ» ՓԲԸ և «Русатом Оверсиз» ընկերությունների միջոցով կնքված Փոխընթացային հուշագրի Երեւանում կնքումը մեկնարկել է ՀՀ սարածխում նոր միջուկային էներգաբլոկի կառուցման նախագծին ուղղված գործընթացը: Օրակարգում մեծ հզորության

Նոր միջուկային էներգաբլոկը օրակարգային է

ՋՋԷՌ-ՏԻՊԻ ռեակտորի նախնական տեխնիկական սեսական հիմնավորման, տեխնիկական առաջադրանքի և կիրառվելի մորմանիվ տեխնիկական փաստաթղթերին ու լիցենզավորմանը

վերաբերող մոտեցումների ֆունդումն է: Զննարկումների ընթացքում դիտարկվել է ՋՋԷՌ-ՏԻՊԻ 1000-1300ՄՎ հզորությամբ ՏԻՊԻ-յին սեսական էներգաբլոկի սարքերակը, որն անցել է համադասասխան փորձարկումներ: Զննարկվել են միջուկային տեղակալանքների նախագծման, տեղանքի ընտրության, կառուցման և անվանագրության երաշխիքների լիցենզավորման վերաբերյալ ՀՀ-ում գործող կարգը:

ՄԱՍԿՆԵՆ ԿՈՒՄԵՏԵՆՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻՔ

Իմաստաբանական բառարան Արեւելյան դիվանագիտության աղն ու հացը

Պարսկերենում լայն տարածում ունի namak-gir (հյուրասիրությանը կաշկանդված կամ դաշտավորված) արտահայտությունը, որի համարժեքը հայերենում չկա (դայնդանակաճորն այդ արտահայտության համար առաջարկում են «աղաղաբար» տարբերակը): Եվ քանի որ «աղաղաբարությունը» սերտորեն առնչվում է «աղուհացի» դիվանագիտության հետ, ուստի դրա մասին դասկարգում ունենալը խիստ կարևոր են համարում:

Նախ՝ «աղուհացի» դիվանագիտության մասին. Դիվանագիտությունը օսլայած օձիքներով ու գուլպաների գույնին համադասասխանող փողկաղաններով բարձրախառնիկ ընդունելություններին մասնակցությունը չէ, այլ՝ կառավարության գործունեությունը դեռևս արտաքին եւ միջազգային փոխհարաբերության իրագործմանը միջոցառումների մի ամբողջ համակարգ: Այն ենթադրում է տարբեր բնավորության ու խառնվածի սեր մարդկանց հետ շփվելու եւ «լեզու գտնելու» կարողություններ: Այստեղ, շփման եզրեր որոնելու ճանապարհին առաջացել էլ առաջանում են դիվանագիտության այս կամ այն անվանումները: Հանրային, մաթեմատիկ, խորհրդարանական, խավիարային, ֆուսբոլային, եւ շրջանառության լայն տարածում ստացած արդեն իսկ հայտնի ձեւերի կողմին հայտնվել են այլ անվանումներով դիվանագիտական հնարներ, որոնցից էլ նաեւ «աղուհացի» դիվանագիտությունը:

Դիվանագիտության այս տեսակն առավելապես ընդունված է Արեւելում: Օրինակ, արեւելյան համար ցանկալի է, որ բանակցությունների սեղանը հագեցած լինի հարուստ ընդդեմով ու փոխօգուտ ուսեսներով: Արեւելյան գերադասում է, որ իր հետ բանակցող լինի բարձր դաստնյա, միեւնույն ժամանակ այդ բարձր դաստնյայի կողմից արժանա դաստնյա ու մեծարանքի: Արեւելյան հետ բանակցելիս անհրաժեշտ է զգուշանալ վիրավորական խոսքի տրամադրություն թողնող երկխոս արտահայտություններից: Նա չդիմացնի զգա, որ իր գրուցակիցը միայն դիվանագիտական շեշտադրումներով է միջոց արտահայտում: Նրա համար ենթադրությունն ավելի կարևոր են:

Ինչպես նույն, «աղուհացի» դիվանագիտությունն ու դասկարգում namak-gir (նամակ-գիր) (աղաղաբար) բառը փոխկապակցված են: Քանի որ աղով դասկարգում մի հնար է, որով արեւելյան փորձում է դասկարգումները հյուրին՝ հետագայում իր խնդրանքների կատարումը դասկարգելու համար:

2019 թվականի օգոստոսին Կիեւ այցելած Իսրայելի վարչապետի ժողովուրդը, ըստ երեւոյթին, իմանալով աղի «դասկարգումը» հասկացան» մասին, հրաժարվում է իրեն մասուցած աղուհացը համեստելուց, ինչը հարուցում է հյուրընկալողի դժգոհությունը:

2013 թվականի ապրիլին Իրանի ԱԳՆ խոսնակ Սեհմանփարասի Բելառուս այցելության ընթացքում Մինսկի համալսարանի իրանագիտության կենտրոնի բացմանն իրանցի հյուրին աղուհաց հրամցելու ժամանակ, իրանական դասկարգումն անդամներից մեկն զգուշացնում է Սեհմանփարասին, թե Բելառուսները ցանկանում են իրանցիներին նամակ-գիր՝ աղաղաբար անել (դասկարգում սակ դնել):

Ահա թե ինչո՞ւ, թե՛ կենցաղում եւ թե՛ դիվանագիտության մեջ դիմաց է զգուշանալ աղի չարաճախումից:

ԳՐԻԳՈՐ ԱՍՏԵՆԷՅԱՆ

Տաղթանակ կերտող՝ Արման Դուլյան

Քառասունչորս տարեկանից հետո՝ 2002 թվականի հունվարի 2-ին Լոռու մարզի Օձուն գյուղում: Սովորել է Ալավերդի ֆուլբի Սայաթ-Նովայի անվան թիվ 8 դպրոցում: Երբ Արմանին հարցնում էին, թե ինչ է դառնալու, դասասխանում էր՝ գիտնական...

Երեւանի ճարտարապետության եւ շինարարության համալսարանում մեկ տարի սովորելուց հետո 2020 թվականի օգոստոսի 11-ին մեկնում է դասադիր զինվորական ծառայության: Ծառայել է ամենայն դեպքում դասասխանականությամբ ու սիրով: Քառասունյոթ օրվա զինծառայող է եղել, երբ սկսվել է դաստիարակումը: Հոկտեմբերի 25-26-ին տեղափոխվել են

Սղնախ գյուղ: Վերջին հեռախոսազանգը եղել է հոկտեմբերի 27-ին:

Հինգ ամիս Դուլյանների ընտանիքը համոզված էր, որ Արմանը գտնվում է գերակառության մեջ, քանի որ երեք անգամ որոնողական աշխատանքներ են տեղի ունեցել, եւ Արմանին չեն գտել, չորրորդ որոնողական աշխատանքների ընթացքում գտնվել է Արմանի գրասենյակում ու գոհին, եւ, ավաղ, մարտի 29-ին գտնվել է մարտիրոսած Արմանի մարմինը:

- Զգի՛ստե՛ս, այդ մեկ ամիսը ինչքի՞ միջով է անցել լույսս, բայց ինձ հետ միշտ խոսեց խիզախ ձայնով, կոսրված չեն լսել ձայնը: Ես չեմ իմացել, որ ուժեղ տղա ունենա՞ր, դասում է Արմանի մայրը՝ Տիգրանի Գեղամյանը:

- Շատ «թափանցիկ» էր, հոգասար, բարի: Դորոցից բացակայելու հասկացողություն չկար: Ընկերներից մեկ տարի փոքր էր, բայց իրենցից լավ էր սովորում դորոցում: Դորոցական տարիներին նկարչության ու դարձի է հաճախել, հինգ տարի էլ՝ ըմբռնման: Շատ ընկերասեր էր, իր ընկերների ուրախությունն էր: Սիրում էր ֆրոջ արտա-

հան անել: Մարթաս սիրում է մեծ ուժադրություն, եւ այդ դասառնով միշտ հոգու հետ էր խաղում ու վերջում ծիծաղում: Հենց տեսնում էր ֆուլբը զբաղված է, գալիս էր կողքիս նստում ու սկսում:

- Մամա՛ ջան, դու իմ մաման ես, մեծակ ինձ ես սիրում, ես եմ նստել մամայիս կողքին, արի գրկեմ քեզ, ու աչքի ծայրով նայում ֆրոջ արձագանքին՝ այնքան էր անում, մինչեւ Մարթաս լաց լինի, ու ֆահ-ֆահ ծիծաղում էր Մարթայի մանկական միանություն վրա: Դրսից ներս մտնող լույսս չմարեր, ու դասերի ջերմությունը չդադարանք: Զարդերն ո՞ւմ են դիմել, երբ տունը ջերմացնող զարդին ես փնտրում անվերջ ու անեմուր...

Իր կատարած բացառիկ սխառնների համար ԱՀ նախագահ՝ Արայիկ Հարությունյանի հրամանագրով Արման Հովհի Դուլյանն արժանացել է «Մարտական ծառայություն» մեդալին:

Արմանը ամփոփված է հայրենի Օձուն գյուղում:

Հերոսները կարդեն այնքան, որքան մենք կհիշենք եւ կփառաբանենք նրանց: ԱՆՊՐԱԴԱՐՁ

ԿԱՐԵՆ ՄԿՐՏՉՅԱՆ

Իրանագետ

Թեհրանում լույս է տեսել **Կոլլեգանգ Գուսթի** (կազմող եւ խմբագիր) «Հայոց ցեղասպանությունը. Գերմանիայի արտաքին գործերի նախարարության դիվանագետական վավերագրերը, 1915-1916» դասկարգումը աշխատությունը «Աֆա» հրատարակչության կողմից: Գրի թարգմանիչն է **Փարվին Տանեվարը**:

Հարկ է նշել, որ այսօր Իրանում տուրք սալով Թուրքիայի հետ սննտանական սերտ կապերի դաշտանմանն ու խորացմանը՝ դժվար է դասկարգել Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչման ուղղությամբ որեւէ ֆայլ Թեհրանի կողմից: Սակայն միաժամանակ նկատելի է, որ գրաֆնության չափորոշիչները խստագույն կիրառող իրանական դեպքերում մարմինն իր գործունեությամբ փաստորեն նմանում է եւ չի խոչընդոտում ցեղասպանագիտության վերաբերյալ ընդհանրապես եւ Հայոց ցեղասպանության վերաբերյալ մասնավորապես՝ դասկարգումը գրականության հրատարակմանն ու հանրահռչակմանը: Ավելին, եթե նախկինում հիմնականում հրատարակվում էին հայ հեղինակների աշխատությունները, ապա այս դեպքում խոսքը վերաբերում է օտար հեղինակին: Մյուս գիրքը, որի մասին ցանկանում ենք

Նոր հրատարակություններ

նշել, հրատարակվել է դեռեւս 2021 թվականի վերջին, բայց շուրջամիտը տեղի է ունեցել օրեր: Խոսքը վերաբերում է Թեհրանի «Արսակ Մանուկյան» ազգային թանգարանում տեղի ունեցած Երեւանի Մասեմադարանի Արեւելագիտության բաժնի ավագ գիտաբանող **Իվես Թաջարյանի**՝ «Մասեմադարանի դաջարական արվեստի մեթոդները» գիրք-այբոբի շուրջամիտը: Հասկանալի է, որ այս աշխատանքի

միջոցով հեղինակն առաջին անգամ արվեստաբանական տեսանկյունից անդադարաձեղ է Մասեմադարանի դաջարական ժամանակաշրջանի նկարագրող ձեռագրերին եւ խեղճապատ կազմերին: Աշխատանքում ընդգրկված են թվով 20 ձեռագրից մոտ 100 մանրանկարներ եւ խեղճապատ ստեղծագործություններ: Արվեստի ներկայացված մեթոդները դասկարգում են իրանական մանրանկարչության ինֆորմացիոնությունը: Գիտական շրջանակներում մեծ մասամբ դեռեւս անհայտ ձեռագրերի հավաքածուի հրատարակումը նոր խթան կհանդիսանա հետագա ուսումնասիրությունների եւ միջմշակութային նոր հարաբերությունների համար:

Գրի հեղինակ Իվես Թաջարյանի խոսքով՝ հայերենով, անգլերենով եւ դասկարգումով լույս տեսած եռալեզու սույն աշխատանքի մեջ մեկտեղված է Մասեմադարանում առկա Իրանի դաջարական ժամանակաշրջանի նկարագրող լավագույն ձեռագրերից մի ծաղկաբույս:

Գիրքը հրատարակվել է «**Վիկտորիա**» հիմնադրամի հովանավորությամբ (ՌԴ) եւ **Գայանե Գետրոյանի** ջանքերով:

Այստեղ, գիտաբանությանը մոտ կամուրջներ են կառուցվում հայ-իրանական հարաբերություններում:

Ծաղիկներս ո՞ւմ նվիրեմ

Այս տարվա մայիսի 5-ին դասադարձայնների հիվանդանոցից գրավի դիմաց ազատ արձակված Քաջարանի համայնադարձ **Մանվել Փարամազյան** ալ վարդերի շեղ փնջով է դիմավորել ՀՀ վարչապետի ժողովին **Աննա Հակոբյանին**: Կնոջը ծաղիկփնջով դիմավորելը, իհարկե, առաջին հերթին ֆուլբավարությունն ու ջերմընկերությունն է, բայց երբ օր ու գիշեր Փաշինյանին ամենատուր ձեռով ֆնադասող ընդդիմության ներկայացուցիչն է նման ջերմ ընդունելության արժանացնում նրա կնոջը, մեղմ ասած, տարակուսելի է:

Քաջարանի ֆուլբավարները, որին մեղադրանք է առաջարկվել

խարդախության օժանդակելու կամ կազմակերպելու, ընտրողներին կաշառք սալու, կաշառք ստանալու, ընտրությունների ժամանակ բարեգործության արգելի խախտման կամ ընտրողի ազատ կամ իրականացմանը խոչընդոտելու համար, նախորդ տարի անցված խորհրդարանական արտահերթ ընտրությունների ժամանակ ձեռավորված «Հայաստան» դաշինքի նախընտրական ցուցակում էր ներառված: Այժմ՝ ըստ երեւոյթին երկրորդ անգամ գրավի դիմաց ազատ արձակվելուց հետո (նախորդ անգամ էլ 2021-ի դեկտեմբերին է ազատ արձակվել) Փարամազյանն ու իշխանությունները, չնայած ԶԴ-ի ու «Հայաստան» դաշինքի առերեսույթ ֆնադասություններին, շփման եզրեր են գտել:

ՄԵՎԻՍ ՎԱՐՁՈՒՅԱՆ

Հակոբ Վարդիվառյան. Ազատական-ռամկավար մեր դորոցը սակավին սալիք ունի թե՛ սիյուռֆում, թե՛ հայրենիքում

ՌԱԿ Գերագույն խորհրդի անդամ, «Պայքար» շաբաթաթերթի գործադիր խմբագիր, Նյու Ջերսի, ԱՄՆ

-Որո՞նք են ՌԱԿ կուսակցությունում ստեղծված ձգձաժամի դասառնները, ի՞նչ հնարավոր ուղիներ կան, որ կուսակցական ձգձաժամը հաղթահարվի:

-Սկիզբը գաղափարական սարքերով ունենալու էր, այս երկու բեկեռացված խմբերի միջև: Նախկին իշխանությունները դեռևս երեսուն տարի առաջ ղեկավարումը ղեկ է հանձնելին ընդհանուր վարչությանը, սակայն չուզեցին դա անել, եւ դրա գլխավոր դասառններից մեկն էլ այն է, որ մեր բոլոր կալվածքները Թեֆեյան մասնակցային միության անունով են: 25 տարի առաջ Լառնակայում տեղի ունեցած ՌԱԿ ժողովը այդ փոխանցումը սահուն կերպով չկատարեց, եւ այդ օրվանից այս երկու խմբերի մեջ սարակարծություն ստեղծվեց: Այս առձակասումը սարքեր փուլերով անցավ, եւ ամեն մի օրջամում իր բնորոշ արասահայտությունն ունեցավ՝ Միջին Արեւելքում այլ ձեռքով, Հայաստանում՝ այլ, Հյուսիսային եւ Հարավային Ամերիկաներում՝ այլ: Ինձ թվում էր, որ եթե մինչեւ 100-ամյակ չկարողանամք միավորվել, ապա ամբողջական բաժանումի կգնանք: Իհարկե, մեր կուսակցության դարազայում, դասառնության ընթացքում մենք բաժանումների փորձառություն ունեցել ենք՝ Վերակազմյալ Հնչակյանները, Ազատականները եւ այլն, բայց միայն 1921 թվականի հոկտեմբերի 1-ին կարողացանք Պոլսում կազմավորել կուսակցություն: Այսօր էլ, երկու կողմերում մարդիկ կան, որոնք փափագում են, որ գոնե 100-ամյակին այդ միությունը կախանա:

Ցավալից այն է, որ եթե նախկինում գաղափարական սարակարծություն չկար, այժմ դա էլ կա:

-Ո՞րն է դրա բովանդակությունը:

-Մենք որ հայաստանակենտրոն կուսակցություն ենք, ցանկանում ենք, որ Հայաստանում լինի եւ մեր ուժը, եւ մեր ֆաղափական ղեկավարը: Սիյուռֆում ազգադատականում է, մեկուկեսի եւ ինքնուրույն ղեկավարումը: Այս ընթացքում ես միջնորդի դեր եմ ստանձնել նաեւ երկու կողմերի միջև, որոնք ցանկություն ունեն միավորվելու: Սակայն լուրջ գոյություն ունեցող միավորվելու մեջ ենք գնվում: Զանի որ այդ երկու խումբը բաժանվեց երեք մասի, Խարաբյանի խումբը նույնպես երկու մասի բաժանվեց, Լիբանանի վարչությունը առանձնացավ: Թեեւ ղեկ է ասել, որ Լիբանան ինքն արդեն շեղվում ենք ունի: Դուրսը Ավետիս Դափնյանն առանձնացել է, որը նախկինում ղեկավարում էր Լիբանանի օրջամային վարչությունը: Հակոբ Գասարյանն էլ այստեղի բաժանումների գլխին, որը նաեւ Թեֆեյան կենտրոնի դասառնականում է, որն ունի մոտ 30-40 միլիոն դոլարի կալվածք, եւ որի դասառնականում Թեֆեյան հոգաբարձուների խորհուրդն է: Ամբողջ խնդիրն այն է, որ կուսակցության եկամուսները ճշտվում են Թեֆեյանը, իսկ Թեֆեյանում հիմնականում դասառնականներն են: Առանց դրա կուսակցությունը չի կարող գործունեություն ծավալել, թերեւ հրատարակել: Ի դեպ, Լիբանանի Թեֆեյան կենտրոնի եւ դորոցի կառուցման համար Ամերի-

Ռամկավար Ազատական կուսակցության 100-ամյա ճանադարի

Առձակասումից մինչեւ միավորման հույսեր

Հակոբ Վարդիվառյան

Սեւակ Հակոբյան

կայի մեր օրջամակն է հիմնականում հանգանակություն արել եւ երկար ժամանակ մենք ենք դասառն: Դժբախտաբար մեր թիվը Լիբանանում լուրջ նորացավ արագադարի դասառնով, լուրջ սարքեր երկրներ մեկնեցին: Շատերն էլ այս բաժանումներից հետո ուղղակի հեռացել են կուսակցությունից եւ չեն ցանկանում կառավել կուսակցության հետ: Այդ իմաստով լուրջ փոփոխություն է: Դա նաեւ ազդում է երիտասարդության վրա, նոր անդամագրումների վրա: Ես չգիտեմ հնարավոր կլինի՞ միավորվելը: Առնվազն ղեկ է մյուսը փոխի իր անունը եւ մոռանա ՌԱԿ անունը:

-Ռամկավար մամուլն ի՞նչ վիճակում է: Վերջերս կարծես նաեւ ռամկավար մամուլի խմբագիրները համատեղ գործակցության հռչակագիր էին ընդունել: Ինչպե՞ս է ընթանում համագործակցությունը:

- Խարաբյանի ղեկավարած մամուլը ունի մեկ թերթ՝ ԱՄՆ-ում հրատարակվող «Նոր Օր»-ն է իր սամադրությունն սակ՝ որոշ օրջամակներ եւ ակունքներ իրենց հավասարությունը կարողանալով սալ իր գլխավորած Կենտրոնական վարչությանը:

Բեյրութի «Զարթոնք» Լիբանանի օրջամային վարչության հովանու ներքին է անդամ է մեր համախմբմանը, որին անդամ են նաեւ «Արմինյան Միտր-Սփեթթեր»՝ Բոսնոն-ԱՄՆ, «Պայքար» շաբաթաթերթը՝ Նյու Ջերսի-ԱՄՆ, «Աղագայ»՝ Կանադա, «Նոր աշխարհ»՝ Աթենք-Հունաստան, «Արեւ»՝ Եգիպտոս եւ «Ազգը»՝ Երեւան: Ակունքներ կան Լոս Անջելեսում, Բոսնոնում եւ Մոնրեալում:

Գերագույն բաղձանք էր, որ անցյալի փոփոխությունը սրբազան լինեմք եւ մի նոր զարթոնքով ներկայանայինք մեր ժողովրդին: Հավասարումն է, որ մեր ազգային գաղափարական, ազատական-ռամկավար մեր դորոցը սակավին սալիք ունի թե՛ սիյուռֆում, թե՛ հայրենիքում:

Սեւակ Հակոբյան. Մերձեցումի փորձերը միտք ալ ձախողութեան մասնուած են

ՌԱԿ Լիբանանի օրջամային վարչության ասեմադես, «Զարթոնք» օրաթերթի դասառնականում խմբագիր, Բեյրութ, Լիբանան

-Իբրեւ ՌԱԿ Լիբանանի օրջամային վարչության ասեմադես ինչպե՞ս եք գնահատում ՌԱԿ կուսակցության ներկա վիճակը, որո՞նք են համարում երկփեղկվածության հիմնական դասառնները:

- Գաղտնիք մը չէ, որ ՌԱԿ կուսակցության վերջին օրջ 30 տարիները իր դասառնության հոգաբարձի էջերն դուրս կը մնան: Կուսակցությունը ոչ միայն երկփեղկուած է այսօր ժամանակէ ի վեր, այլ երթալով բազմափեղկուած վիճակ կը ստանար (եթէ կարելի է այսօրիսի բառ մը ստեղծել՝ աղա անոր ստեղծման «դասիւր» մեր կուսակցութեան կը դասկանի): Դժբախտութիւնը այն է, որ մինչեւ վերջերս ո՛չ ուղեգծային, ո՛չ ալ գաղափարական դայքար էր սարուածը (վերջին երեք տարիներուն, սակայն, Փաշինյանի երեւոյթը ու անոր հետ կամ դէմ ըլլալու իրավիճակը ինչպէս ամէն բանի մէջ՝ մեր մօտ ալ իր ատերը գործեց, ինչպէս նաեւ Մայր Աթոռ Սրբ. Էջմիածնի հանդէպ կողմի մը որդեգրած կուսակցութեան 100-ամեայ ուղեգծին անյարիր կեցուածքը): Այսօր նշեալ այդ անբողջ երեք տարիներուն այսօր կողմէն, որ հիմա կը նային, կը հաստատեն, որ լուրջ յարաբերութիւն անձնական բնոյթ ունեւին (ոմանց մօտ մասնակցութեան կուսակցութեան՝ իրար հանդէպ անհամարժողակամութիւն՝ հասնելով մինչեւ ատերութեան, նախանձ, ինքնակեդրոնութիւն, լուրջ մօտ առիթներով դասկեր փառփիլը՝ ֆաղափական գործունեութեան հետ լուրջ, ոմանց փոքր վախ, որ միտրման դարազային իրենք ղեկավարութեան մէջ տեղ չեն ունենար, սերնդափոխութեան խնդիր, եւ այլն):

-Դեռ մի քանի տարի առաջ դուք բարիկադների հակառակ կողմում էիք: Այժմ, երբ թողել եք ՌԱԿ Կենտրոնական վարչության ֆարսուդարի դասառնը, կարծում ե՞ք, որ դեռեւս միավորման հնարավորություններ կան:

-Ո՛չ անդամայն ինքնադարացումի միտումով, սակայն անկեղծօրէն նշեմ, որ դասառնութիւն, մանաւանդ ֆաղափական դասառնութիւն մէջ եղող զինտալներու հրամանատարութիւնը փորձութիւնը կունենայ կարծելու, որ ինք կը ղեկավարէ դասառնութիւնը: Մինչդէռ այդ իրականութիւնը այն է, որ դասառնութիւն է, որ կը ղեկավարէ զիրենք: Կար ժամանակ, որ երեւի այսօր կոչուած կողմերու դարազայութիւնը նոյն դասառնութիւն ունեւին: Արդիւնքը սակայն եղաւ այն, որ մենք ո՛չ միայն ցեխարձակումներով վիրաւորեցինք զիրար, անձնականացնելով արդէն իսկ բարդ իրավիճակը, այլ՝ մեծ վնաս հասցուցինք մեր կուսակցութեան վարկին, որուն համար բոլոր այսօր կոչուած դարազայութիւնը հաւասար չափով դասառնականութիւն ունին: Ի դեպ՝ հարցումին մէջ «բարիկադների հակառակ կողմում էիք» դրոյթը կայ: Եթէ խօսքը երկու կողմերուն մասին է, ապա «կողմերում» եզրը ինծի նուազ ղեկփոխութեանը: Իսկ եթէ այդ կը վերաբերի միայն ինծի, ապա ղեկ է այստեղ

ծեծել, որ այդ բարիկադներուն այս կամ այն կողմն էինք բոլորս, մինչդէռ այսօր այնպէս չէ, որ մէկս միտրման կողմը անցաւ, այլ՝ մենք բարիկադներն է, որ վերացուցինք: Դասառնութեան համար սակայն այստեղ նշեմ, որ ձեր նշած ժամանակաօրջամին այնպէս չէ, որ մերձեցումի փորձեր չեղան: Նման փորձեր՝ այդ ժամանակ եւ անկէ առաջ ալ եղած են, սակայն միտք ալ ձախողութեան մասնուած է, կողմերու միջեւ անվստահութեան եւ նաեւ փոխադարձ անձնական վիրաւորումներու չստիպացած իրավիճակով:

- Ձեր ցանկությունը, որ անկախ կուսակցության դասառնութիւնից, ռամկավար մամուլը գոնե հանդես գա միտրման հարթակով, իրականություն դարձա՞վ: Որքանո՞վ է դա նպաստում կուսակցության վերամիավորմանը:

-Ես ուրախ եմ, որ ասեմին նշածս եւ անոր համար համեստաբար ամէն գնով յառաջ անցնելու մարմաջս եւ խմբագիրներու մակարդակի առկայ զիտակցութիւնն ու բարեացակամութիւնը վերջապէս իր դարձնում են մենք ունեցանք ՌԱԿ-ի համակարգուած Մամուլի խորհուրդ, նախ ի մի բերելով նոյն այդ մամուլի էջերով իրար ֆարկածող ՌԱԿ-ի օրջամները: Փորձը յաջող էր, իսկ անոր հանդէպ ու անոր օրջ փառաբանած բարեկամներու ու ընկերներու խումբը՝ մեծ: Կը կարծեմ, որ այս նախաձեռնութիւնը նաեւ դուրս բացաւ հետագայ զարգացումներուն, որ դասառնութեան վերամիտրման միտք ծանօթ կոչին, որուն փառաբանութիւնը կը մերժէ միտրման կողմը մը, ու կը հակադէմ անոր, սակայն բարի ու ազնիւ նպատակի մը դէմ գործող որեւէ խումբ ի վերջոյ միտք ալ դասառնութեան է լուսանցի վրայ մնալով՝ փախցնելով ոսկիէ առիթ մը, որ ներկայացած է մեզի, որ նաեւ կրնայ վերջինը ըլլալ այս կազմակերպութեան դասառնութեան մէջ:

-Այժմ ի՞նչ հարաբերակցության մեջ եք մնացյալ ՌԱԿ կենտրոնների հետ, առանձինք եք, թե՞ որեւէ մեկի հետ եք:

- Այո, սկզբունք որդեգրած ենք՝ չձանջնալ ոչ մէկ գերակայ մարմին մինչեւ այն ատեն, որ մէկ Կեդրոնական վարչութիւն չկայ: Մինչ այդ սակայն ողջունեցինք Միտրման կողմը եւ կ աշխատենք օգնել անոր իրագործման: Լաւագոյն կարող ենք մեք սակայն Հայաստանի Կեդրոնական վարչութեան եւ Գերագոյն խորհուրդին հետ: Նոյնպէս լաւ կարող ենք մեք սարքեր օրջամակներու հետ: Կը գործակցինք Եգիպտոսի, Արժանքի եւ Հայաստանի վարչութիւններուն հետ դարբերական համատեղ ծրագիրներով ու ձեռնարկներով:

ՆԱԶԵՆԻԿ ՍԱՐԳՍՅԱՆ

Արվեստաբանության դոկտոր

Սույն՝ 2022 թվականին մենք նույն ենք ակամավոր բալետ-մայստեր, ԳԳ արվեստի վաստակավոր գործիչ Ասոս Ասասուրյանի 85-ամյա հոբելյանը:

Արդեն 23 տարի է, ինչ նա մեզ հետ չէ: Սակայն դիտելով իր ստեղծած բալետների սեսանյութերը եւ ձեռագրերը, որտեղ նա արարել է իր բեմադրական հայեցակարգը, սկսում ես հասկանալ՝ որքան առաջատար եւ արդիական է, նույնիսկ մեր օրերում, նրա ստեղծագործական մտածելակերպը, երաժշտական դարձումը խորեոգրաֆիկ ընթացման սկզբունքները, սցենարների բազմաձևական ընթացումը:

Հունիսի 27-ին եւ 28-ին Ազգային օպերայի եւ բալետի թատրոնի բեմում հայ հանդիսատեսն առաջին անգամ վայելեց ակամավոր բալետմայստերի վերջին բեմադրությունը՝ «Սիմֆոնիկ դարերը» Սերգեյ Ռախմանինովի համանուն երկի երաժշտությամբ: Ի դեպ, սա նույնպես հոբելյանական ներկայացում է, քանի որ բեմադրվել է 25 տարի առաջ՝ 1997-ին, Խարկովի Լիսենկոյի անվան օպերայի եւ բալետի ակադեմիական թատրոնում: Նշենք նաեւ, որ 1991-1997 թվականներին Ասոս Ասասուրյանը եղել է այդ թատրոնի գլխավոր բալետմայստերը:

Մեր բեմում այդ բալետը վերականգնել է Ասասուրյանի արժանի ժառանգորդը, նրա որդին՝ բալետմայստեր Արա Ասասուրյանը: Անուշուկ, վերականգնման ընթացքում մեծ է նաեւ Ասոս Ասասուրյանի այրիի՝ Յալասանի ժողովրդական արտիստ Էլվիրա Մնացականյանի ներդրումը: Չէ՞ որ նա էր 25 տարի առաջ բալետի գլխավոր կանացի կերպարի կերտողը: Եվ մեծ է նրա աշխատանքը գլխավոր դերակատար դերակատարների հետ:

Եվ վերջապես նշենք թատրոնի սնուցում եւ երաժշտական դեկորացիան, ԳԳ վաստակավոր արտիստ Կարեն Դուրգարյանի ներդրումը եւ վաստակը մի շարք առումներով: Նա սասարեց բալետի վերականգնման մտահղացումը: Եվ իմիջ փայլուն իրականացրեց Ռախմանինովի դժվարին երկի երաժշտական մարմ-

նավորումը, ուսիեւ նվագախումբը ներկայացավ իր լավագույն որակով:

«Սիմֆոնիկ դարերը» որդես բալետ ուժագրավ է մի շարք սեսանյուններից: Սա ոչ միայն Ասասուրյանի, այլ նաեւ Ռախմանինովի վերջին երկն է (1940 թ.): Բալետի բովանդակությունը, որի ոչ միայն բեմադրությունը, այլև լիբրետոն կերտել է Ասոս Ասասուրյանը, Ռախմանինովի կյանքի, ստեղծագործական ուղու եւ աղբյուրների այլաբանական մեկնաբանությունն է: Սակայն երեւի թե ամենաէականը հետեյալ հանգամանքն է. Ասասուրյանի բազում բեմադրություններ աչի են ընկնում երկեւթ բովանդակությամբ: Իսկ «Սիմֆոնիկ դարերը» այդ շարքում առանձնահատուկ տեղ են գրավում: Առաջին ցերեւում՝ այդ, Ռախմանինովի կյանքն է, միտն ու գործը: Բայց ահա երկրորդ ցերեւը հենց իր՝ Ասասուրյանի ինքնակենսագրությունն է:

«Սիմֆոնիկ դարերը», ըստ էության, բալետմայստերի ամենաորոշակաւ բալետն է:

Այո, Ասասուրյանի հեղինակած բալետները մեզ չեն տեղեկացնում, թե նրա կյանքն հե՞տ է եղել, թե՞ դժվար: Եվ հանդիսատեսը «Սիմֆոնիկ դարերը» դիտելիս հազիվ թե մտրի բալետմայստերի կյանքի ուղու մասին: Նա տեսնում է ստեղծագործողի կյանքի կամ էլ այլաբանորեն մեկնաբանված՝ Սերգեյ Ռախմանինովի կյանքի մի շարք դրվագների վրա հենվող դարային դրամ:

Բալետում ամբողջացած են Ասասուրյանի այլ բեմադրություններում խաղացվող մոտիվներ ու կերպարներ: Հստակ ընդգծված է «կողմ եւ դեմ» (pro եւ contra) մոտիվը, որի սիմվոլ-կերպարներն են համադասասիսանաբար Պոնտը (Խարկովի արքեպիսկոպոս Երաժիշտը) եւ Մահվան հրեշտակը՝ զոհարկային կերպարներ եւ երկու կանացի կերպար՝ Մուսան եւ Հայրենիքը: Պոնտի եւ Մահվան հրեշտակի հարաբերությունները արբեր երանգավորում են ստանում՝ նրանք մերթ բախվում են, մերթ մմանակվում: Մուսայի եւ Պոնտի հարաբերությունները բազմակողմանի եւ համեմատելի են: Իսկ Պոնտին եւ Հայրենիքին՝ չափազանց ոչ միանա-

Ասոս Ասասուրյանի բալետի վերադարձը

նակ ու բարդ: Ահա այս հարաբերություններում արտահայտվում է առավելագույն չափով «Սիմֆոնիկ դարեր» բալետի ինքնակենսագրական բովանդակությունը: Տեսնելով Հայրենիք կերպարի փոփոխական վարը (սիրած կին, թե դավաճան), ակամ սկսում ես մտրել՝ ինչն է սանջում Պոնտին. այն, որ նա հեռանալով իր հայրենիքից դավաճանել է նրան, թե՞ ընդհակառակը՝ գնացել է, քանի որ հայրենիքն է անարար վարվել իր հետ:

Սա, անուշուկ, մի հարց է, որը սանջում է այն բոլոր ստեղծագործող անձանց, որոնք հեռացել են իրենց հայրենիքից: Այժմ, ճանաչելով Ասոս Ասասուրյանի

կենսագրությունը, սկսում ես հասկանալ, թե ինչու նա, արդեն լինելով ծանր հիվանդ, վերադարձավ Խարկովից Երեւան, որդես այստեղ ավարտի իր ստեղծագործական կենսագրությունը եւ հանգչի հայրենի հողում:

Անդրադառնամ դերակատարներին: Նրանք բոլորը մեր երիտասարդ սերնդի օժտված մեծադարձներն են: Անուշուկ, նրանց համար դժվարին էր եւ հեռաբնակական՝ մասնակցել Ասասուրյանին հատուկ մտածելակերպով բարդ, իսկ դարային լեզվով՝ մմանափող մեր այսօրվա բալետային խաղացանկում բացակայող բալետում: Բազմակի եւ ամենամուրբ իմաստային ու

դարային ելեւջների սիրադեման ունակությունը թույլ սվեց **Գոռ Սարգսյանին** կերտել Պոնտի բարդ կերպարը: Եակասագրական, անողորմ եւ անմխիթար՝ ճիշտ ցեւադրումներով կատարված **Կահե Բաբաջանյանի** Մահվան հրեշտակի դերը թե՛ դերասանական, թե՛ սեխնիկական առումներով, անուշուկ, տղավորեց հանդիսատեսին:

Առաջին օրը Մուսայի դերում հանդես եկած **Նարե Մարկոսյանն** իր գեղեցիկ արտափն սվայներով եւ յուրօրինակ կատարողական ոճով հեռաբնակական նուրբ երանգ հաղորդեց թե՛ իր կերպարին, եւ թե՛ Պոնտի ու Մուսայի զուգադարձին: Երկրորդ օրը նույն դերում հանդես եկավ **Կարինա Հիլանյանը**: Վերջինս չնայած իր երիտասարդ տարիքին՝ հեշտեւ վաստահորեն գրավում է առաջատար դերակատար դիրքը՝ առանձնադեպ ակադեմիական բալետի բարդ հմարմների իր լավ սիրադեման ցնորհիվ: Պոնտ է նույն, որ Կարինան նաեւ սցենարիստ է, բանաստեղծ եւ արձակագիր, խորը մտածող եւ կարդացած անձ: Այս հանգամանքն, անուշուկ, մեծ նշանակություն ունեցավ Մուսայի դերի խորը մեկնաբանման համար: Պարուհին հանդիսատեսին հաղորդեց բազմակողմանի, ամեն շարժումը երաժշտականորեն երանգավորված եւ մտնով հագեցած մի կերպար: Սա նոր նվաճում է Հիլանյանի կատարողական կենսագրության ասղարեզում:

Հայրենիքի դերում առաջին օրը հանդես եկած **Նելլի Մելոնյանը** ճիշտ հաղորդեց այդ երկակի իմաստ կրող դերի առանձնահատկությունները: Հաջող հանդես եկավ նույն կերպարով երկրորդ օրը **Արալույս Մարգարյանը**:

Դե ինչ: Ասում են, որ ձեռագրերը չեն վառվում: Մեր օրերում, ցնորհիվ տեսախոլովակների 25 եւ ավելի տարի ստեղծված բալետային բեմադրությունները նույնպես «չեն վառվում»:

Պահպանվել են Ասոս Ասասուրյանի այլ բեմադրությունների տեսախոլովակներ եւս:

Հույս ունենամք, որ նրանք նույնպես կներկայացվեն մեր հանդիսատեսի ուժադրությամբ:

Միջազգային սեմինարի մասնակիցները ուսանողներ են

2022 թվականի հունիսի 21-ից հունիսի 26-ը Երեւանում տեղի է ունեցավ «ԱՊԳ երկրների միջազգային սեմինար «SolidArt. Ժամանակակից արվեստ եւ հանրային կառավարում» թեմայով: Դրա աշխատանքներին մասնակցել են ԱՊԳ երկրների, Բալթյան երկրների եւ Վրաստանի ավելի քան երեսուն ներկայացուցիչներ:

Հարկ է նշել, որ Գ.Վ. Պլեխանովի անվան համալսարանի Երեւանի մասնաճյուղի ուսանողական ակտիվիստները համարվում են ԱՊԳ երկրների միջազգային սեմինարի համակարգակերպիչներ:

Կինեմատոգրաֆիայի եւ կինոարդյունաբերությունը կարգավորող օրենսդրության մասնագետները ֆնարկել են զար-

գացման ուղիներն ու մեթոդները, միջոցական համագործակցության օրենսդրական բարեփոխումները ժամանակակից կինոյի ոլորտում:

Այս տարի սեմինարն անցկացվեց մեկ այլ միջազգային սեմինարին զուգահեռ՝ «Հիտոլոգիան դեմքեր. Ձեռագիր եւ տղագիր ժառանգության դաշտային եւ վերականգնման նորագույն տեխնոլոգիաներ» թեմայով, որը համարվում է արտիվային մասնագետների յուրօրինակ առաջադեմ դասընթաց:

Երեւանի մասնաճյուղի ուսանողները դարձան այս սեմինարների համակարգակերպիչները եւ ներգրավվեցին կազմակերպչական արբեր գործընթացներում: **Ստեփան ՊԱՊԻԿՅԱՆ**

ԳԵՂԱՍ ԶՅՈՒՐՈՒՄՅԱՆ

Վերելակ մեր վերելակ՝ ԵՐԵՎԱՆԻ ԱՐԱԳ, ԱՆՎՏԱՆԳ

Վերելակ համարվողի մասին սովորականից հաճախ է խոսվել: Այն մասնագիտական առումով ներկայանում է որդես ընդհանուր գործողության ստանդարտ վերահսկման, որի խցիկը կամ լուսաֆոտոլուսային է ուղղաձիգ՝ բոլոր կողմերից ցանկադասված հորանում սեղադրված կոտ ուղղորդիչներով: Մեր հարյուր հազարավոր ֆալգաֆալգներ օրվա ընթացքում բազմաթիվ անգամներ օգտվում են իրենց սեղադրված նյութերից այդ սարքից թե միջոցից: Այստիպիսի է ժամանակակից մարդու առօրյան, որը գնալով բարեփոխվում է, բարելավվում: Դրանք առավել են ընդգծվում, եթե մարդն աշխատանքի է անցնում, վճարում է, առօրյան բովանդակակից: Այստեղ է որ հարց է ծագում՝ իսկ ինչպե՞ս է մեր աղբյուրը միջավայրը նմանապատիվ մեր սղատումներին ու ակնկալիքներին, երբ դրանք համընդհանուր իրողություններ կրառնան, կկանխվի Հայաստանը «ես երկիր» համարողների Երևանը: Եվ հարցը՝ ի՞նչ կառ ունի այստեղ խայծի սեղ նեղված վերելակը, հնչում է իմնաբերաբար:

Պարզ դիտարկումը հաստատում է, որ եթե վերելակ համարվողը հանրության մի հատվածի համար սեղադրված էր ոչ թե միջոց է, այլ մասերի համար կարող է ել է՝ իր հնարավորությունները բացահայտելու աշխատանքային միջոց, ամենաստեղծ աշխատանք: Անառարկելիորեն՝ հասկառդես մերօրյա Հայաստանի դարազայում, որիսի միանձանակ կարծիքի են Երևանիսի ու հարցնան ենթարկված ասանյակներով մարդիկ: Խոսքը հասկառդես մայրաքաղաքում ու վերջին Երևանում նաեւ մարզերում ծա-

վալվող բարձրահարկ շինությունների ու բնակելիների Երևանում դարադիր անհրաժեշտ ժամանակակից վերելակների դասակարգի խնդիրն է վերաբերվում: Արդեն հաղորդվել է, որ միայն այս սարքի Երևանում 320 բարձրահարկ է կառուցվում, դրանց հիմքերն են զգվում Գյումրիում, հնարավոր են նաեւ այլ բնակավայրերում: Եթե յուրաքանչյուր բարձրահարկում 2-3 վերելակ հաշվառնեն, գուճարած բեռնասարներին ու դեռնա խորհրդային ժամանակներից Երևանում ու առաջիկա սարիներին սեղադրողները, լրագրողական ողջ համարությունն անգամ դժվար է մոտավոր հաշվել այն գումարը, որը կլրացնի մեր համախառն ներքին արդյունքը, ցանկակից Երևանում 12-13 մլրդ դրաը:

Հարցը, թե ինչպե՞ս է ոչ իրատեսական Հայաստանի հանրադեմոկրատիայում ժամանակակից վերելակների գործարանի արտադրական հզորության ծավալումը, հնչում է իմնաբերաբար: Հիմնավորումներ են հնչեցվում, թե վերելակաշինությունը հզոր երկրների գործ է, հիշատակվում են Չինաստանը, Ռուսաստանը... Տարիներ առաջ ՌԴ դաշնային կառավարությունը Երևանում կառուցված էր սուլիս էր կազմակերպել, որտեղ երկրների միջեւ սնտեսական կառուցի կառուցվածքային հետեյալն ասաց. «Երբ դուր մուկվայում վերելակով ձեր տուն կամ աշխատավայր բարձրանա, հիշե՛ք որ այն մեր գյուղական համայնքներից մեկում գործող ընկերության արտադրանքը կարող է լինել»: Ահա ինչն է մեր եռադասիկ բնակչությունն ունեցող այս երկրի համա-

խառն ներքին արդյունքը 700 մլրդ դրաը, բյուջեն՝ 240 մլրդ դրաը, երբ ՀՀ համադասարան ցուցանիչները 12 եւ 3-մլրդական դրաը են: Բազմազգ ու բազմակրոն այս երկրում մարդիկ մեկ համակրանք ունեն՝ աշխատանք ու կրկին աշխատանք, որի արդյունքում ժամացույցները գերձգրի են սկսվում, ավտոմեքանիքները անխափան են սլանում, կովերը սարին 12-13 հազար լիտր կաթ են սալիս, ճանադարիները վերանորոգման կարիք չունեն, ֆուսբոլն էլ... ֆուսբոլի է նման:

Գրեթե այստիպիսի երկիր մեզ խոստացան ամբողջ երեք տասնամյակ, ավառի՛ ստացվեց ինչդես միտ: Արդեն 5-րդ սարին ՀՀ-ն ղեկավարող նորօրյա կառավարիչները խոստումը համարեցին... բարձրագույն դաշնային աշխատակառուցիչների միջին աշխատակառուցիչները Երևանի միջին աշխատակառուցիչները Երևանում անգամ այս վիճակում որոակիից մինչեւ զգալի ներուժ ունի: Արդյո՞ք հիմնագուրկ էր ՀՀ վարչադեպի 5 օր առաջ ղոլիսեխնիկակառուցում արած այն հայտարարությունը, որ Հայաստանը դեռ է սեխնոլոգիական երկիր դառնալու: Ինչն է՞ արդեն, երբ Սոցիակառուցում, գյուղ է թե ֆալգ, սարիներ առաջ վերելակաշինական գործարան ու-

նեխն, որի արտադրանքը նաեւ արտահանվում էր, նդասում ՀՍՀՄ-ի հեղինակություն բարձրացմանը: Մասնագետներ ու կարդեր հիմն էլ դեռ կան, իսկ ահա ՀՀ սնտեսությունը ժամ է, օր առաջ աշխուժացնելու առումով մտաող կառավարիչներ ճարգով չէ, անգամ գերգոր լուսարձակներով էլ չես զսնի: Թե որտեղից ու ինչ նդասակով օրեր առաջ հայտարարվեց սիեգերում արբանյակ ունենալու մասին, հայաստանյան հանրության որոակի հասված երկրնրամի մեջ է:

Իսկ ահա երկրի վրա մեր վերելակներն ամող անհրաժեշտ սարքի հանդեպ գեր վերաբերմունք: Այն կարելի է անգամ դարգ սարք անվանել, ֆանգի բողկացած է մի ֆանի մասերից. խցից, ճողաններից, որսիչներից, հակակառուցներից, ուղղորդիչներից եւ մագնիսներից, որոնք հայ մասնագիտական միտքը ի գորու է լուծել լավագույնս:

Անկեղծ զսնվան են նեւ. վստահ չեն, որ այսօրիկիկ հանրային մտաողություններն ինչ-որ սեղ եւ ինչ-որ ժամանակ ուադրության կարժամանան: Երբ Սարդանը 1935-ին առաջին անգամ այցելում է Հայաստան, գույց կա այն մասին, որ մի առիթով խոսք է բացվում մեր 30 հազար ֆառակուսի կիլոմեթրից, որին ի դասարան 28-ամյա Վիլյամն ամենայն անկեղծությամբ արձագանքում է. - իսկ դուք վեր բարձրացե՛ք:

1935-ի Հայաստանն ու բարձրահարկերն անհրական էին, անհամատեղելի: Ավառ, մոտ 100-ամյակ անց էլ իրավիճակը ոմանց համար չի փոխվել եւ դարգ ու հասարակ վերելակ մեր վերելակ, Երևանի արագ, անվստահ ակնկալիքը Երևանում է անկասար մնալ: Փոխարենը սիեգերում արբանյակ ենք դսեցնում...

05.07.2022թ.

Լեքսիկոգրոնում կինոփառատոնի նպաստ ԹՈՒՄՈ կենտրոնի

Շարիս Ծերունյան

Ստեղծագործող անհասներին թիկունք կանգնող Ռոթերթաունի «Ամարաս» արվեստի միությանն անդամակցելուց հետո, Լեքսիկոգրոնում (Մասաչուսեթս, ԱՄՆ) ամրող Շարիս Ծերունյանը նախաձեռնել է մինչեւ 15 րոպե սեղողության կարձամեթաժ ֆիլմերի «Արեւ» նոր կինոփառատոնը կազմակերպել՝ նդասակ ունենալով Հայաստանի սարքեր Երևանում գործող ԹՈՒՄՈ ստեղծարար

սեխնոլոգիաների կենտրոնի համար որոակի գումար հանգանակել, որդեսզի վերջինս խրախուսի երիտասարդ հայ կինոգործիչներին իրականացնելու իրենց ստեղծագործ մեքի թռիչները: Այս մասին է սեղեկացնում «Արմինյն Միրո-Սիեթեթեր» Երևանի հեթաթաթերի հեթաթական համարը:

Շարիսը խոստովանել է, որ փոքր սարքից բարեգործությունն ու կինոարվեստը մեծադես հեթաթրեթել են իրեն եւ կինոփառատոնի մեկնարկում նա դարգադես ցանկացել է այդ երկուսը միավորել՝ հնարավորություն ընձեռելով արվեստագետներին հասնել իրենց նդասակին:

Կինոփառատոնը սեղի կունենա հուլիսի 9-ին Լեքսիկոգրոնում: Կցուցադրվեն ռեթիսորներ Ռայան Էրաիիյանի, Լիզա Հակոբյանի, Երիկ Հարաբոյանի եւ Ռոզեր Հակոբյանի ֆիլմերը: Տոմսերի գինը 25 դրաը է, բայց ուսանողների համար սահմանվել է գեղ՝ 15 դրաը:

Կինոփառատոնը Երևանում կունենա իրենց կարող են մասնակցել կինոգործիչներ Հայաստանից եւ սփյուռքի ամենասարքեր համայնքներից:

Պատասխան՝ ՎԱԳՆԵ ԾՈՒՄԿՅԱՆԸ The Armenian Mirror-Spectator

Պաշտպանական գերատեսչության կառուցվածքի փոփոխության՝ ըստ ռուսական բանակի մողելի

Ազգային ժողովը երեկ՝ հուլիսի 7-ին, երկրորդ ու վերջնական ընթերցմամբ հավանություն է սվել «Պաշտպանության մասին» օրենքում փոփոխություններ կատարելու նախագիծին: Օրենսդրական փոփոխությունները միաձայն՝ 58 «կողմ» ձայնով ընդունվեց: Խորհրդարանական ընդդիմությունը ո՛չ հարցի ֆունարկմանը, ո՛չ էլ ֆվեարկությանը չէր մասնակցում. նրանց՝ ամիսներ առաջ հայտարարած բոլկոսը դեռ Երևանում է:

Փոփոխություններից առանց ֆայինն այն է, որ Հայաստանի Չինված ուժերի Գլխավոր Եթաթի դեսն այսուհեթ կունենա դաշտպանության նախարարի առաջին սեղակալի կարգավիճակ, բայց դա նրան թույլ չի սա, որ նախարարի բացակայության դարազայում վերջինիս գործառույթները կատարի:

Ի՞նչպե՞ս են ներկայացուցիչները՝ «Զադաֆաղական դայանագիր» խմբակցության դասգամավորները, Գլխավոր Եթաթի դեսի լիագորությունները դաշտպանության փոխնախարարին վերադասելը բացարան են հեթեյալ կերթ. թե՛ Ադրիլյան, թե՛ 44-օրյա դաշտրազմի հանգամանքների մասնակի կամ ամբողջական վերլուծությունը ցույց է սվել, որ այդ օրերին դաշտպանության նախարարները չեն իմացել՝ ինչո՞վ զբաղվեն, ի՞նչ անեն ու լիագորությունների ի՞նչ Երևանում

նակ ունեն: Մի կառույցի մեջ, ասում են, երկու առանձին գեթաշտպանություններ կային, որոնք, ի դեթ, սուբյեկտիվ խնդիրներով ու անձնական հարցերով բավական խորն անջողակեթաթ էին միմյանցից:

Ըստ ի՞նչպե՞ս են բացարության, ստացվում է, օրենքի մեջ կարգավորումներ մսցնելով՝ ցանկանում են սարանջաթել դաշտպանության նախարարի ու Գլխավոր Եթաթի դեսի լիագորությունները, որ, Ասված մի արասցե, դաշտրազմի ժամանակ հսակ լինի՝ դաշտպանության նախարարն ի՞նչ դես է անի, Եթաթի դեսի լիագորությունները սանձնող փոխնախարարն՝ ինչ:

Ոչ ի՞նչպե՞ս են փորձագիտական Երևանում էլ փոխանցում են, որ իրականում ի՞նչպե՞ս են դաշտպանության դաշտպանական գեթաշտպանության կառուցվածքը մոտեցնում են ռուսական բանակի մողելին: Նեւնք, որ ՌԴ դաշտպանության նախարարի առաջին սեղակալը նույնդես ԳԵ դեսի լիագորություններն ունի, եւ, ի դեթ, «Ազգ»ի հեթ գույցում ԶԴ-ական դասգամավորները չիեթեթին, որ օրենքի մեջ փոփոխություններ կատարելու նախագիծը մեթակելիս աշխատել են ռուս գործընկերների հեթ, լսել նրանց կարծիքներն ու ֆննդաթությունը: Ռուս գործընկերների հեթ աշխատելու ու համագործակցելու մասին

նաեւ ՀՀ դաշտպանության նախարար Սուրեն Պաղիկյանն ակնարկեց՝ նախագիծն ԱԵ-ում ներկայացնելիս: Բայց սարթինակ է, որ Հայաստանի ռազմավարական գործընկերոջ հեթ համագործակցության մասին հայաստանյան ի՞նչպե՞ս ենք խոսում են հեթ այնդես, հարեանցի:

ՄԵՎԿԵ ՎԱՐԳՄԵՅԱՆ

«ԱԶԳ» ԵՐԵՎԱՆԻ ԹԵՐԻՐ Հրատարակութեան ԼՍ Տարի Հրատարակիչ «ՎԱԶՆԸ ԹԵՔԵՅԱՆ» սոցիալ-մեթակութային հիմնադրանք Երեւան 0010, Եզնիկ Կողբացի 20/3 e-mail: azgdaily@gmail.com www.azg.am

Գլխավոր խմբագիր ՅԱՎՈՒՐ ԱԵԻՏԻՔԵԼԻՍ

Հաշվադատություն (գովազդ) հեթ. 010 582960

Համակարգչային Երևանում՝ «Ազգ» թերթի

Թերթի միթերի ամբողջական թե մասնակի արաստղությունները սղագիր մամուլի միջոցով, ռադիոհեթաթաստեսութեանը կամ համացանցով, առանց խմբագրութեան գրադոր համաձայնութեան խախտարգելում են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրաունքի մասին օրենքի: Նիթերը չեն գրաթասում ու չեն վերադարձում: Գ. սարող յողանները գովազդային են, որոնց բովանդակութեան համար խմբագրութիւնը դասարանաստեսութեան չի կրում:

«AZG» Weekly Editor-in-chief H.AVEDIKIAN Phone: 374 010 582960 20/3 Yeznik Koghbatsi st., Yerevan, Armenia, 0010